

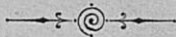
Helena Westermarck.

Ur Studieboken.

Berättelser och Utkast.

II.

Helsingfors.
SÖDERSTRÖM & C:o,
Förlagsaktiebolag.

HELSINGFORS.
HUFVUDSTADSBAADETS NYA TRYCKERI
1891.

Innehåll:

Plikt	Sid.	1.
I kunskapens förgårdar	„	33.
Ett fragment	„	59.
Ett intermezzo	„	87.
Hemma	„	109.
En bouppteckning	„	141.
I en gammal trädgård i Bretagne	„	157.

P l i k t.

”Se så ja — arbeta inte mera — hvilade er nu en stund, tills det blir tid att tända lampan. Ni fördärfva era ögon — hör ni — flickor, flickor“, — förmanade kaptenskan Hjelm, medan hon i skymningen långsamt gungade af och an i gungstolen. Då och då kastade hon en blick ut genom reflexions-spegeln, men gatan var denna tid på dagen stilla och tyst, så att spegeln återgaf föga af intresse.

Förmaningen ställdes till hennes båda döttrar, af hvilka den ena ännu satt nedlutad öf-

ver skrifbordet och den andra begagnade sig af det sparsamma skymningsljuset för att ögna igenom dagens blad.

„Medan man ännu är ung, tänker man inte på att skona ögonen“, — fortfor kapten-skans, — „men“ —

„Kors, mamma“, — ropade fröken Ida i det hon såg upp från sin tidning, — „Jonas Green har sökt pastoratet i L—joki. Han är den ende sökande, så han får det väl. Ligger icke L—joki någonstädes uppe vid lapska gränsen? Platsen är nog inte eftersökt.“

Alla nyheter, huru tarfliga och obetydliga som hälst, voro alltid välkomna, emedan de afbröto den ytterliga enformigheten i kapten-skans och hennes döttrars hvardagslif.

„Det skulle minsann ej vara för tidigt, om han äntligen fick sticka foten under eget bord. Jag mins ännu, som om det varit i går“ — detta var inledningen till en af kapten-skans ändlösa historier från förgångna tider. Döttrarna hade otaliga gånger hört dessa samma gamla historier från den tid, de själfva voro små och med föräldrarna bodde på Svea-

borg. Ljuspunkterna, kring hvilka historierna kretsade, voro kommendantens nyårsbesök eller regimentsbalerna, där mannens kamrater på bruten svenska hviskade om, huru fjäderlätt den dåvarande unga löjtnantskan sväfvade öfver det glatta golfvet och huru gärna de buro denna lätta börda i sina armar. Så växte kaptenskans historier ut, togo jättelika dimensioner och kommo genom underliga idéassociationer, i det de knöto sig till den nuvarande generationens föräldrar och förfäder, upp till händelserna för dagen. Med dessa berättelser undfägnade kaptenskan sina vänner samt i brist på andra åhörare sina döttrar; det var en källa, som aldrig torkade ut.

Hvad moderns förmaning icke förmått åstadkomma, gjorde Idas nyhet ur tidningen: rasandet af Mathildes snabba penna upphörde genast. Hon gick och stälde sig bredvid systern för att själf kasta en blick i bladet. De stodo borta vid fönstret, genom hvilket det flyende dagsljuset ännu föll in öfver Idas ljusa, litet vågiga hår och lät hennes långa gängliga gestalt, med anspråk på att kallas elegant,

framstå som en mörk silhuett i något kantiga linjer, medan Mathildes där bredvid smalt ihop med skuggan och föreföll, sådan den tedde sig i orediga konturer, betydligt kortare och rundare. Åsynen af Greens namn hade hos dem väckt åtskilliga gamla minnen.

För omkring tolf år sedan, medan deras ende bror ännu lefde, fanns bland den unge kandidatens kamrater en blek, ljushårig teologiestuderande, hvars konfysa beskedliga ansikte ofta sågs med i aftoncirkeln kring kapteńskans tébord. Han talade i allmänhet föga och kunde blifva alldeles röd i ansiktet och stum som en fisk, om någon främmande kom, medan han var där. Ett par stora tafatta röda händer bildade en stark kontrast till hans bleka tunna ansikte och tydde på att egaren fått bruka dem till tungt kroppsarbete, innan han begynte arbeta med hufvudet. Någon gång kunde det hända att han blef mindre förbehållsam och talade om sin barndom i det fattiga torpet, där köld och svält voro trägna gäster, om magistern på herrgården, som uppmuntrat honom och hjälpt honom med stu-

dierna, och om sin gamla mor och lama syster, som han skulle taga hem till sig, när han fick „en prästgård“. Hans planer rörde sig alltid kring denna framtid, om den närvarande tiden talade han däremot aldrig; den upptogs också endast af en ständig kamp mot umbäranden af alla slag och ett hårdt arbete att med måttliga gåfvor bli färdig så fort som möjligt och göra undan alla examina.

Mathilde var den som i allmänhet fick del af framtidsplanerna, ty Ida retades oftast med honom. Hon kunde för sin död icke låta bli att få honom blossande röd från hårfästet ända ned till skjortkragen. Det var då så löjligt att se, huru de stora tafatta röda händerna ängsligt gömdes än i fickorna, än bakom rockskörtet och höra, huru han hostade och stammade och ohjälpligt trasslade in sig, när han sökte försvara sig. Syskonen brukade skämtande tala om Mathildes riddare och påstodo, att han beundrade henne „förtvifladt“; emellertid förblef hans beundran stum.

Kaptenskans borttynande historie om tiden på Sveaborg, som ingen hört på, flickor-

nas minnen, — hela denna matta drömmande stämning med sin fina damgrå ton från förr, som med den tilltagande skymningen bredt sig öfver rummet, stördes plötsligt af en gäll ringning på tambursklockan. Klockan ringde också så nervretande länge och häftigt, när någon bara rörde vid den. Mathilde hade länge talat om att köpa en ny modärn med en knapp att trycka på, en sådan som alla andra människor hade. Ännu hade det icke kunnat blifva af, men kanske när nästa kvartal af lönen betalades ut.

Mathilde skyndade sig ut för att öppna, medan Ida sprang fram till spegeln. Hon rättade på sig, kammade håret bättre ned i pannan, slätade och drog i spetsar och garneringar, hon ville alltid se fin och putsad ut, också om de bara voro allena hemma. Kaptenskan, som aldrig kunde få rummet nog städadt och ordnadt, plockade fram en trådrulle, ett nystan eller någon af Idas otaliga garnhärfvor och stack in dem på något annat ställe, där de sedan lågo gömda i långa tider, medan Ida och hon själf letade och undrade, hvar de

kunde vara. Endast Mathildes skrifbord, där de renskrifna arken dock lågo vårdslöst kringströdda, lämnades i fred, ty kaptenskan hyste en nästan vidskeplig vördnad för „senatens viktiga papper.“

„God afton, käraste tant Sofie. Hur står det till? — Hvad du ser blomstrande ut söta Aline! Fraîche comme une rose“!

De, som sålunda hälsades af Ida, medan modern ännu gjorde några sista krampaktiga försök att åstadkomma ordning, ehuru rummet redan kunde gälla för ett mönster i den vägen, voro senatorskan G. och hennes dotter, aflägsna släktingar till Hjelm.

Man blef då alltid så hjärtligt välkomnad här. Det var, som om man i långa tider hade varit riktigt väntad och efterlängtd. Till och med värkade det nästan oroande att se alt det besvär kaptenskan gjorde sig för att gästerna skulle hafva det riktigt bra. Också Mathilde, för hvilken dagen eljes aldrig hade nog många arbetstimmar, lämnade sitt skrifbord och kom och slog sig ned med de andra kring bordet vid soffan.

„För all del, bästa Marie, besvara dig inte! Jag sitter utmärkt bra“, — sade senatorskan med sin blida litet nedlåtande stämma i det hon tog plats i soffan. Kaptenskan flyttade än en kudde, än en antimakass eller bad Ida leta efter en pall under soffan.

„Vi tittade in på en liten stund, medan vi voro ute och promenerade i skymningen. Och så har jag en begäran att framställa till flickorna“, — fortfor hon och slog Ida lekfullt på axeln. — „Den nittonde blir lotteriet för — ska afdelningens nationshus, och vi ha tänkt att Ida skulle bli en af lottförsäljerskorna. Naturligtvis framför afdelningen själf inbjudningen; jag ville bara säga till på förhand, det kan ju vara bra att veta för toalettens skull. — Och så söta flickor kommer ni ju ihåg oss med någon vinst för lotteriet, icke sant? Kära Mathilde, något af dina utmärkta arbeten på kläde eller plysch. Ingen i hela staden har en så fin smak och en sådan förmåga att ställa ihop färgerna och välja mönstret, som Mathilde, det säger jag alltid.“

Mathilde räknade ängsligt i tankarna ihop,

hvad den dyra plyschen kostade, det dyra silket och guldtråden. Hon såg för sig en tjock bundt med protokoller, som skulle renskrifvas för att få ihop summan; — men Ida, — „lilla Ida“ som hon alltid kallades, — måste vara med, och det kunde icke gå för sig med mindre än att gifva en vinst på köpet.

Vanligen saknades icke tillfällen för Ida att roa sig. Familjen hade en mängd mer eller mindre aflägsna släktingar, som egde eller själfva tagit sig den stora förmånen att räknas med till Helsingfors societet, och Ida kunde räkna på att blifva bortbjuden. Det fordrades en oerhörd inre ekonomi för att Ida skulle kunna representera familjen. Ty representeras måste den. Aflidne Vilhelm, — kaptenskan nämde aldrig mannens namn, utan att åhörarna fingo med någon episod ur hennes äktenskapliga lif, — hade varit af den åsikten, och han hade varit en fulländad kavaljer, som till och med en gång för sin vackra växt vid ett lägermöte fått tjänstgöra hos en af storfurstarne. — Säkert hade kaptenen själf blifvit något häpen, om han vetat af alla de upp-

höjda åsikter och ädla grundsatser, för hvilka hans namn under tidernas lopp kommit att stå såsom skylt.

Själ f gick kaptenskan nästan aldrig i större sällskap. Hon trufdes bäst hemma i ro och lugn, sade hon. När hon någon gång, hälst i skymningen, gick ut för att hämta frisk luft och tog på sin trådslitna gamla kappa, som vår efter vår skulle putsas upp, — ehuru garnityren och sammeten alltid kommo på Idas i stället, — såg man dock att orsaken icke precis var den uppgifna.

Mathilde hade aldrig tid att roa sig. Utom kaptenskans lilla pension, som den dåliga ryska kursen afknappade med nära nog hälften, var det Mathildes arbete, som skulle försörja familjen. Hon hade en renskrifvartjänst i senaten och dessutom alltid en mängd hemarbete, ty hon var känd för att skrifva ytterst snabbt och väl. Så hade hon hållit på år efter år. Det var som om därvid den tunga protokollstilen lagt sin tyngd öfver henne själf, som om under detta trälände för födan, i hvilket själen icke hade någon del, dammet från

luntorna skulle trängt sig in och lagt sig öfver själens finaste strängar, hvilka obegagnade slutligen upphörde att ljuda.

Hennes svar till senatorskan, något om att göra sitt bästa, lät litet kort och tvärt. För intet i världen hade hon velat visa, hvilken uppoffring den, som en bagatell begärda vinsten, kostade familjen.

Duglig människa, men trumpen och tvär, lydde det vanliga omdömet om Mathilde bland vänner och bekanta. — Nog kunde hon alltid göra hemmet litet treffligare för mor och syster; hennes lynne är så svårt.

„Så vänligt af tant att tänka på mig“, — skyndade Ida att reparera systemns ohöflighet. „Lilla Ida“ hade alltid ett vänligt och förbindligt ord tillhands.

Den, som hörde Ida prata med den nittonåriga Aline om lotteriet, kunde tro att det var hennes lifs viktigaste spörsmål, som afhandlades. Hon hade en märkvärdig lätthet att gå in på andras åsikter, att likasom helt och hållet gå upp i sina väninnors intressen. Hon hade en mängd väninnor bland de helt

unga flickorna, som just kommit ut i sällskaps-lifvet, och onda tungor påstodo, att deras ungdom kastade en reflex öfver på hennes trettio-två år.

„Tants idéer äro förtjusande. Och så blir ju en ungherre kassör vid hvart bord, han skall väl vakta både kassan och oss“, — ropade Ida uppsluppet.

„Ja“, — inföll Aline ifrigt, — „vi få själfva välja. Sigrid E. skall hafva magister W.“

„Och han uppträder som värnepliktig soldat“, — tillade Ida och slog ihop händerna, — „så löjligt det kommer att se ut“!

„Du får din ståtliga kusin vice härads-höfdingen, Ida“, — sade senatorskan med ett betydelsefullt smälöje.

Ida rodnade litet såsom svar på den fördolda meningen i senatorskans ord; det var en mångårig vana inom slakten att bry henne och häradshöfdingen för hvarandra.

„Läser du redan mycket till din examen i vår“, — vände sig Mathilde till Aline.

„Alldeles för mycket“, — svarade sena-

torskan, — „det är pappas vilja att hon skall taga den, emedan hon möjligen i en framtid kan komma i en sådan ställning att hon måste försörja sig själf. Jag tycker att det tillvidare åtminstone är ganska onödigt och skulle gärna se att hon arbetade mindre. Men nu förtiden höra döttrarna inte på oss, utan göra hvad de behaga.“

„Jag tycker“, — inföll kaptenskan, som just blifvit färdig med en historie från Sveaborgstiden, — „att det är nästan orätt af förmögna flickor att taga bort brödet af fattiga, som måste försörja sig själfva. Det . . . .“

„Det är härligt“, — afbröt Mathilde, — „att få kunskaper. Hade vi i vår ungdom fått lära något dugligt, så behöfde jag inte nu hålla på med detta renskrifvande, som slutar med att taga lifvet af både kropp och själ.“ — Mathilde blef alltid ifrig, när denna fråga kom på tal. Hon led i hemlighet djupt af hvad hon kallade sitt förspilda lif och af familjens skefva ställning.

„Alla säga att du skrifver utmärkt väl“, — försvarade sig modern, — „din afiidne fars

utsikter voro verkligt lysande. Den tiden vi voro på Sveaborg . . . .“

„Mamma vet nog att vi inte uppfostrades till något annat än att roa oss, och det kallades sedan att lefva för hemmet“, — svarade Mathilde hvasst.

Det kom ofta till sådana skarpa meningsutbyten mellan mor och dotter. För det mesta fick kaptenskan gifva vika, Mathilde var så retlig och tålde inga motsägelser, men ibland uppreste sig också den moderliga värdigheten och ord yttrades, som båda, när lugn åter inträdde, skulle önskat osagda, och som kvarlämnade i själen ärr, hvilka länge efteråt ömmade vid minsta häntydning. Dylika tvister voro ytterst pinsamma för främmande, som råkade blifva vittne till dem, och det skedde tyvärr ganska ofta. Vanligtvis sökte Ida då så fort som möjligt afklippa ordväxlingen; nu kom hon också med ett inkast om kostymen för lotteriet och ledde skickligt tankarna öfver till den viktiga frågan om toaletten.

Vid hvarje tillfälle ändrade de båda systerarnas flinka fingrar om de två bal- och

supédräcker, som utgjorde hela förrådet i den vägen. — Atlas-lifvet kunde ännu begagnas vid ljus, om man fäste öfver med litet tyll, där rosenbuketten sista gången hade färgat ifrån sig; och den finrandiga kjolen passade förträffligt, nu när randigt tyg åter var modärnt, om man sydde rosetter af mörkröda sidenband, där några vinfläckar syntes.

„Ni äro då verkligen så innerligt snälla i sådana saker“, — sade senatorskan i beskyddande ton och med uppriktig beundran, ehuru hon hade en känsla af trygt välbehag, vid tanken på Alines präktiga nya sidenklädning där hemma. Men huru många gånger än Idas två klädningar blifvit omäändrade, buro de alltid en viss prägel af elegans, så man behöfde aldrig känna sig generad af att uppträda i sällskap med henne. Och sedan fanns det en viss respekt för det gamla adliga namnet och de många högadliga släktingarna hos den ur en småborgerlig familj utgångna senatorskan.

När de främmande stego upp för att gå, skildes man åt med många hälsningar hem till senatorn och barnen, många omfamningar

och tacksägelser af Ida och efter ännu en litten historie om huru kaptenskan också engång i sin ungdom skulle sälja lotter på ett lotteri, — nej en „soirée dansante“ kallades det den tiden. Ida ropade ännu i trappan ett tack efter dem, samt bad dem akta sig för förkylning nu på kvällen, när det blifvit så kallt.

„Präktiga och vänliga människor äro de“, — sade senatorskan, i det hon svepte räfskinnskappan bättre om sig, när de kommo ut på gatan, — „men bra löjligt af Ida, gamla människan, att alltid vilja vara med.“

Mathilde hade haft ofantligt mycket arbete. Den stora högen af renskrifna ark växte långsamt med det ena fina oklanderliga arket efter det andra. Pennan rusade af med förtviflad fart för att de sista sidorna ännu skulle blifva färdiga, medan dagsljuset varade. Det var inte godt att komma henne för nära nu. Hon hade dragit ihop ögonbrynen, så att ett djupt lodrätt veck bildat sig i pannan, hon såg ond och trött ut.

Ida hade också haft fullt upp att göra. Hela dagen hade hon suttit i en sky af tyll och spetsar och till moderns stora bekymmer skräpat ned rummet, som utgjorde familjens salong, arbetsrum och matsal. Tänk om någon främmande kom, medan rummet såg så ut. Ju större brådskan var, dess muntrare var Ida, då kunde hon sjunga dagen om. Trots buttra miner och tvära ovänliga ord tyckte dock Mathilde, att hennes penna aldrig löpte snabbare än vid ackompagnement af Idas sång; den störde henne aldrig.

Ida hade en liten tunn men behaglig röst. Hon hade aldrig haft råd att taga några lektioner, men det var något naturligt musikaliskt i hennes sång. När Mathilde hade så brådt om som nu, sjöng hon helt sakta för att icke störa systemen; — hon kunde omöjligt låta bli att sjunga, medan hon sydde. — Åh, detta välsignade glada lynne, som förgylde upp deras fattigdom och kastade en reflex af glädje öfver det dagliga enformiga arbetet!...

Ibland kunde det väl hända att det muntra kvittret helt och hållet upphörde för ett ovän-

ligt ord. Då tyckte Mathilde att rummet var ovanligt otrefligt och dystert, och efter en stund kunde hon se upp från sin skrifning och vänligt säga likasom till afbön: „Sjung litet, Ida“!

När Mathilde såg dessa två stora barnsliga ögon, förbi hvilka lifvets skuggor så länge glidit osedda och kanske alltid skulle göra så, beundrande och rådfrågande blicka upp mot sig, kände hon att hon kunde arbeta dubbelt så mycket för att skydda denna kära varelse mot brist och den hårda kampen för lifvet; men hon talade aldrig om sina känslor. — Själf kunde „lilla Ida“ icke draga många strån till stacken. En kort tid hade hon haft en tjänst vid järnvägen, men hennes hand stod icke ut med det myckna skrifvandet. Hon var för svag, sade doktorn.

Mathilde hade skrifvit sista ordet, lade trött ned pennan och sträkte på sig. — Åh, hvad det gjorde godt att räta ut ryggen riktigt! Modern sof middag i rummet innanför och Ida halflåg på soffan, lekande med ett visitkort.

„Jonas G-r-e-e-n“, — smågnolade hon med sömnig röst. Han var ju och sökte oss på förmiddagen, medan du var på senaten och mamma och jag hade stuckit oss öfver på en stund till Lindholms.

„Han är säkert här för att bocka för tjänsten“, — sade Mathilde tankfullt. — „Bra gärna hade jag träffat honom“, — tillade hon halfhögt för sig själf, medan hon omsorgsfullt torkade pennan och begynte ordna de renskrifna arken.

„Käraste lilla Mathilde“, — sade Ida smekamt, — „jag tror jag får lof att taga en liten lur nu på eftermiddagen. Jag är så grufligt trött och det kan ju vara bra att riktigt ha hvilat ut till kvällen. Klockan åtta precis måste lottförsäljerskorna vara på sina platser. Vill du inte passa på att öppna, om det ringe? Det *kunde* hända att Aline sticker sig upp på ett ögonblick, för att visa nyaste modet att fästa rosetten vid sidan.“

„Men jag skall genast bort med det här.“

„Ja, — då får jag väl lof att göra det själf“, — mumlade Ida redan halft insomnad.

„Två — fyra — sex — tio — tolf — sex-

ton ark“, — räknade Mathilde. — „Det blir tolf mark. — Och så i morgon börjar det stora arbetet för notarien F. — Skrifva — skrifva — skrifva! Arbeta för att äta och kläda sig och kläda sig och äta för att arbeta; alltid ett och detsamma, och så skall det gå år ut och år in! — Hon bet tankfullt i pennskaffet. — Hur entusiastiskt hade hon ej börjat sin bana som renskrifverska. Tjänsten i senaten tyktes henne vara en hel guldgrufva. Hon kunde vemodigt småle vid tanken på, huru stolt hon första dagen satt där och visste med sig att det var hon, som skulle försörja familjen. Hon hade ju alltid blifvit lärd, att man skall försaka sig själf. Hon riktigt frågsade i själföfsakelse, när hon första gången gaf ifrån sig hvarje penni af lönen åt modern. — Sedan hade allt så småningom blifvit gammalt, vant, enahanda. Åren hade gått; ingen kan ändå till slut ständigt försaka. — Hon hade alltid älskat att lära, men hon hade aldrig tid därtill. När hon slutat arbetet för dagen, var hon så trött att hon hälst kröp i sängen. Att någongång få resa ut och se mera

af världen, än den trånga fläck, där hon lefde, det hade då varit en hel härlighet, något att lefva på för hela återstoden af lifvet. — Hon såg den nya tiden gry och bättre rustade kvinnor bryta sig nya banor, och där växte upp inom henne en bitter känsla af att hon lidit någon orätt.

Egentligen var det ju löjligt att sitta och tänka på allt detta gamla nu. Lifvet blef icke bättre däraf, snarare sämre. Men alla dessa tankar hade kommit såsom af sig själfva vid åsynen af det lilla visitkortet med sitt brutna hörn. Mathilde satt och vände det af och an i handen. Egentligen var ju detta minne också blott en fin känslöstämning, något för hvilket det icke fanns ord, något som icke kunde tagas i eller analyseras, något som längesedan flyktat bort likasom en färgskiftning, som målas af en solnedgång. De hade aldrig yttrat ett ord, och likväl hade det funnits ett hemligt föreningsband mellan dem. Men hon var ju midt upp i själförsakelsen den tiden. Kanske, om hon sagt ett enda litet fattigt ord, skulle två människors lif blifvit helt annor-

lunda; men det blef aldrig uttaladt. — Hvad det var egendomligt att tänka på detta gamla längesedan förflutna; det var som om det rört två helt främmande människor. — Men bra gärna hade hon velat se honom än en gång.

Åh, här hade hon suttit och glömt bort tiden! Klockan slog half sex, det var den timme hon lofvat att renskrifningen skulle vara färdig. Hon stack hastigt papperen in i portföljen, halfsprang ned för trapporna och rusade af till Brunnsparken.

På hemvägen vek hon in i en butik, Ida hade upprepade gånger bedt henne, att för all del icke glömma de två alnarna hvita sidenband. Nästan samtidigt med henne steg en herre in i butiken. Mathildes blick föll händelsevis på honom; denna smala figur i fårskinnspels föreföll henne så märkvärdigt bekant och likaså detta tunna bleka, oansenliga ansikte, som stack fram ur den vida pelskragen.

„Är det icke Jonas Green“, — sade hon litet tvekande och gick ett par steg framåt, när hon såg att också han fixerade henne.

„Fröken Mathilde“! — I det han fattade hennes framsträktade hand mellan sina bågge, försvann den trötta tafatta minen ett ögonblick och ansiktet fick ett vackert uttryck.

De vandrade af tillsammans. Han föreföll lika fåordig nu som förr, och något enformigt tungt hade kommit öfver honom lika som en reflex från de fattiga öde näjder, där han så länge lefvat ensam. Så hade han fått en obehaglig vana att med ett hvinande ljud pusta ut luften genom näsan, men det kom sig af hans jämna katarr.

När de begynte tala, först om forna tider och sedan om lifvet där uppe i ödemarken, kommo orden i början långsamt, som om han hade sökt efter sådana, som kunde begagnas mellan bildadt folk, eller när det ej var fråga om en predikan, men småningom kommo de snabbare och han fann lättare uttryck för det han ville säga. Lifvet i de ensliga näjderna mellan Kajana och Uleåborg fick en viss betydelse, när han talade därom med henne. Här nere tyckte han, hade lifvet rusat fram, som om det gått med ånga. Han kände sig så främ-

mande och bortkommen nu på de ställen, som fordom varit så välbekanta. Och så tyckte han sig hafva sofvit där uppe. Det märkte han vid jämförelsen med de forna kamraterna, som längesedan voro män i staten, medan han nu först skulle få fast fot. — Det var utan bitterhet, han talade härom; han var redan van vid att blifva förbigången.

De båda vandrarena hade kommit till Unionsgatan, till backen mellan Nikolaikyrkan och biblioteket. Aftonen var härlig. Månskenet föll på kyrkan, som reste sig klar och ljus ur en lång blåaktig skugga på snön. Det kom stora kupolens tak att glänsa delvis helt hvitt, som om det varit täkt af snö, och drog på det ljusaste stället upp en lång blank strimma; det gick in i de korintiska kapitälerna samt tecknade ut deras akantusblad i skarpa djupa skuggor och klara kalla dagar. Dessa kala hvitmenade murar, som om dagen se så toma och döda ut, fingo lif af belysningen. Skuggorna kastade sig fantastiskt öfver från den ena byggnadsdelen till den andra, kröpo under lister och konsoler, bildade likasom stora mörka fläc-

kar, som plötsligt brötos af någon klar dager. Så samlades alla skuggor och dagrar ihop till ett stort fulländadt helt af byggnadens vackra rena profiler. Månskenet sträkte sig tvärs öfver gatan med de två hvita snövallarna på hvardera sidan, kom till biblioteket, lät några af de långa fönstrens små fyrkantiga rutor glimma med ett blåaktigt kallt skimmer, drog upp byggnadens präktiga antika profiler mot den mörka bakgrunden och förlorade sig sedan i otaliga fina strålar bland de rimfrostklädda träden i trädgården.

I en sådan vacker kväll ligger en egen-
domlig tjusning, som de flesta människor äro känsliga för. Mången tanke, som aldrig skulle yppas vid dagsljus, kommer då fram såsom af sig själf. Unga människor svärja hvarandra evig trohet, men både Mathilde och Jonas Green voro längesedan öfver den åldern, då man svärmar. Medan de voro unga, hade de knappast haft tid därtill. Lifvet hade så tidigt lagt sin tunga hand öfver dem, och om de också stretat emot, hade det ohjälpligt, omärkligt tryckt ned dem i den breda tysta

strömfåran, som går fram dragande med sig millioner existenser i sitt evigt enahanda lopp.

Under uppfyllande af det de kallade plikt, hade de sett dagar, månader, år försvinna.

Men om de båda längesedan voro utöfver den åldern, då svärmeri anses tillåtet, utöfvade dock den vackra, lugna kvällen i förning med de gamla minnena äfven sin invärkan på dem. Det gifves blommor, som stå och tyna af brist på luft och ljus och dröja med att utveckla sig, under det andra af deras släkte längesedan blommat ut. Då kommer ett gynnsamt tillfälle, en vacker dag, — och de slå ut. — De båda vandrarena hade gått tysta en stund, då plötsligt ur fårskinns-pelsen hördes ett sakta frammumladt:

„Fröken Mathilde, — Mathilde —“ — —
En hand stacks fram, lades litet tafatt på Mathildes arm, och nu följde Jonas Greens anspråkslöst framstammade bön att Mathilde skulle blifva hans hustru.

„Om något hindrat mig att helt och hållet förslappas där uppe, att endast bli ett viljelöst värktyg“, — slutade han, — „var det

tanken på dig. Det var tanken på att engång få ett eget hem, som lyste för mig som en vänlig ledstjärna, medan jag i ödemarken skickades från ställe till ställe som en skjutshäst. Nu har jag ett mycket anspråkslöst hem att bjuda dig. Jag har säkert löfte om kaplans-tjänsten, som jag sökt.“

Mathilde kunde icke svara genast, det kom så oväntadt. Hon erfor bara en underbar känsla af glädje. Likasom en enda solglimt kan utplåna minnet af långa mörka dagar, tyckte hon i denna stund, att allt som hade varit och allt som skulle komma, var lätt att bära, därför att hon för en enda människa betydde mer än allt annat i världen. Hvad frågade hon efter att människorna kallade honom tafatt och obetydlig; de som gjorde det, hade icke hört honom säga, att han älskade dem. — — — Men lifvet hade lärt henne att reflektera, och när svaret kom, darrade det som af undertryckt gråt:

„Jonas — hade vi varit unga ännu, skulle vi brutit oss väg, oberoende af alla hinder. Intet i världen skulle då afhållit mig från att

bli din hustru och just det skulle jag ansett som min plikt. Men det är annat nu. Mamma och Ida kunna inte taga sig fram utan mig. Du har din gamla mor och lama syster och kaplansbostället i ödemarken kan inte förslå för oss alla. — Nej, — Jonas, — det är för sent att börja en ny kamp och sträfvän, — det är för sent att börja på nytt. — Men för hvad du har sagt mig i dag, kan jag inte tacka dig nog, — för det har lämnat mig något att lefva på . . . .“

Mathilde skyndade på sina steg, hon nästan sprang och mumlade något om att komma fort hem. Men han höll jämna steg med henne, och ur fårskinnspeisen ljud ett bönfallande:

„När vi gått så långt tillsammans, kan jag ju gärna få lof att följa er ända hem, — fröken Mathilde.“

Otaliga gånger hade Jonas Green misslyckats vid sökandet af en tjänst, hade blifvit förbigången för andra, som egde större kunskaper och större förmåga att hålla sig frame och han hade resigneradt funnit sig däri för att söka om igen. I kampen mot omstän-

digheternas tvingande makt hade han blifvit van att städse draga det kortare strået. När han nu följt Mathilde hem ända fram till trappan och stod med hennes hand i sin, kände han denna ihärdighet, som för honom blifvit en vana, växa till en kraft.

„Men jag skall dock slutligen lyckas“, — sade han och kramade hennes hand till afsked, så att hon nästan skrek.

Mathilde skyndade in och mottogs af Ida med ett utrop af glädje:

„Gud ske lof att du kom, käraste Mathilde, — jag har varit så rädd att det skulle bli för sent!“

I kunskapens förgårdar.

Uppfostran är omodärn; i
våra dagar frågar man endast
efter studentexamen.

Carmen Sylva.

Solen sken, det begynte blifva varmt och
vår. Det var minsann ingalunda för tidigt,
man var ju redan långt in i maj, men vintern
hade varit sträng med ofantligt mycket snö
och tjocka isar, därför gick det långsamt med
vårens framsteg i år. I dag var den första
riktigt varma dag, vinden var alldeles ljum
och icke såsom de föregående dagarna kall och
skarp, som om den kyst isbärgen i förbifarten.
Nu kunde man hoppas att träden snart skulle
slå ut.

Vid fönstret till ett af de gamla fula en-vånings trähusen invid Gamla kyrkan satt en ung flicka och läste. Hon hade ofantligt brådt om, hon höll på med att bereda sig till examen; i morgon var förhör i historie och det var ett af de svåraste. I långa tider hade hon stigit upp klockan sex på morgonen och läst oafbrutet dagarna igenom. I dag hade hon knappast rört sig från sin plats, och nu var det snart middag; ja — hon skulle nog få sitta uppe halfva natten, kanske hela, eljes blef hon icke färdig. Ibland stack hon fingrarna i öronen för att icke höra skrattet och pratet i rummet bredvid samt hade fält ned rullgardinen för att icke se, huru vackert solen sken där ute. Och så pluggade hon på:

„Den joniska skolan grundlades af Thales 640, — af Thales 640, — Tha-les, — Tha-les“, — läste hon med eftertrycklig betoning af hvarje stafvelse. — „Plato föddes 429. — Sokrates år“ — — Å, så tråkigt det var. Hvad i all världen brydde hon sig om alla dessa gamla namn. De voro och förblefvo ändå alltid för henne intet annat än namn,

som hon pliktskyldigast mycket ordentligt städade upp i minnet, hvart och ett likasom i sitt fack, därifrån hon sedan skulle taga fram dem vid examen.

Hon brydde sig öfverhufvudtaget själf als icke om att läsa, men hennes föräldrar önskade att hon skulle studera. Först skulle hon gå igenom ett fortbildningsläroverk, sedan genom en slöjdkurs, ty slöjd var ju nu för tiden så oundgängligt nödvändig, och täljandet af träpinnar och skedar skulle ju hafva en så allsidigt uppfostrande invärkan och skildt på ett underbart vis utveckla omdömesförmåga och skönhetssinne, — åtminstone hade man den uppfattningen på landet —; därefter skulle hon kanske ännu göra en kurs i gymnastik. Alt detta var uppgjordt för länge sedan. Hennes föräldrar önskade, att hon skulle få en så tidsenlig uppfostran som möjligt. Själfva hade de icke haft råd att lära mycket, medan de voro unga, men nu voro de rikt folk på sin stora välskötta egendom och kunde kosta på dotterns uppfostran huru mycket som helst. De hade nog själfva bittert fått erfara, huru

ringa verkligt värde allt det har, som man icke lärt ur böcker, och huru föga kunskaper i och för sig måste aktas, om man icke genomgått en examen och fått papper på hvad man vet. Därför skulle dottern nu få allt det de själfva icke kunnat få. Men hennes uppfostran skulle icke blifva en sådan ytlig grannlåtsuppfostran, mot hvilken det stått så mycket i tidningarna dessa senaste tider, utan en riktigt god, sund och modärn.

Om hon icke redan varit för gammal, när samskolorna inrättades, och om där icke funnits betydande luckor i hennes förkunskaper, skulle hon kommit i en samskola, och då hade hon kunnat gå så lungt och säkert från första klassen ända upp till universitetet och sedan vidare, hvem vet huru långt. Fadern hade väl litet funderat på, att hon ändå kunde läsa till student, men det hade hon så innerligt bedt att få slippa, så att den planen blifvit förkastad och den förutnämnda antagen. Denna studieplan var uppgjord med mycken omsorg efter utförlig korrespondens med lärare och lärarinnor i de olika facken. Hvar och en hade

med så lefvande intresse och så värtaligt fört sin såks talan, att man verkligen måste vara bra inskränkt och konservativ för att icke inse dessa studiers oundgängliga nödvändighet i vår tid. Till och med hade man vid studieplanens uppgörande fäst afseende vid den rent praktiska sidan af saken. Med alla dessa be-tyg öfver genomgångna kurser på fickan, skulle dottern engång i framtiden kunna försörja sig själf, om det behöfdes. Det *behöfde* man nu Gud ske lof icke befara; den hederlige landtbrukaren hade smålett, när det blef tal härom. Egendomen var en af de största och präktigaste i hela landet och i ett sådant skick att den gälde för ett mönsterjordbruk, hvilket till och med blifvit framhållet vid åtskilliga landtbruksmöten, men man brukade ju tänka äfven på denna sida af saken i vår tid.

När sålunda allt var uppgjordt och ordnadt, förde fadern själf sin dotter in till staden, till en af de allra bästa pensioner för unga flickor i Helsingfors. Alt det man kunde få för pengar, skulle hon hafva. Här var han åtminstone säker på att hon skulle få det bra, ty

föreståndarinnan var allmänt ansedd som en utmärkt framstående kvinna. Hon hade också med glädje lofvat Emmy både råd och hjälp vid studierna, emedan hon själf var så intresserad för alt framåtskridande.

Hemma föreföll det bra tomt, sedan dottern rest, ty Emmy hade aldrig förr varit borta utan läst hemma för en guvernant. Men på sin egen saknad ville föräldrarna naturligtvis icke tänka, när det gälde dotterns framtid; kanske skulle hon ännu, sedan hon lärt alt hvad som kunde läras hemma, få resa utomlands och studera vidare.

I pensionen blef hon snart allas favorit. Hon var så snäll, vänlig och foglig och ehuru hon kom från ett så rikt hem, märkvärdigt nog als icke bortskämd, utan anspråkslös och enkel. Pensionsföreståndarinnan var förtjust. Flickan var ju en högst böjlig natur, som utan svårighet kunde ombildas och dannas; genom en insiktsfull ledning skulle hon kunna blifva något utmärkt; en sådan pensionär hade föreståndarinnan alltid önskat sig. Till alla dessa Emmys personliga egenskaper

kommo sedan ännu de rikliga sändningarna från den stora egendomen: smör och rökta skinkor, vildfågel och frukt från trädgården om hösten, och om våren delikata lakor och gösar från de stora insjöarna. Också i skolan blef Emmy allmänt omtykt. Icke därför att läsningen skulle gått bra. Hon kunde sällan sina läxor, ehuru hon nog bjöd till, satt uppe och läste till långt in på nätterna och använde mycket mera tid på läxorna, än flertalet af de andra flickorna. Hon var heller icke dum, men ändå gick läsningen icke, hon var så ointresserad och alltid rädd och osäker. Hon var emellertid så söt och snäll att lärarene icke nändes vara altför stränga emot henne, och dessutom fordrade man af en elev i ett fortbildningsläroverk fritt och själfständigt arbete, hon skulle väl icke hållas efter såsom en skolflicka.

Alla kamraterna höllo af Emmy. Hon var ständigt färdig att hjälpa, när det bara behöfdes och därjämte var hon så oändligt naiv och oskyldig. De kunde ibland skratta så att klassrummet genljöd af munterhet öfver hen-

nes yttranden och frågor. Hon hade vuxit upp i ensamheten på landet bland bara gammalt folk och var på en gång mycket snusföruftig och mycket oerfaren; hennes förvåning öfver sådant, som de andra flickorna haft reda på, redan när de som skolflickor med hängande flätor och korta klädningar gingo på barnbalerna, var så ytterst komisk, tyckte de. Emmy blef sällan ond, när de andra skrattade. Hennes stora vackra ögon hade ett så rörande uttryck, det friska ansigtet och hela den näpna lilla figuren voro så intagande, att kamraterna sedan igen kelade dubbelt så mycket med henne.

Så hade hon nödtorftigt tagit sig fram med läsningen termin efter termin, men nu, när examen kom, blef det svårt. Huru i all världen skulle hon ens kunna tänka på att gå igenom? Emellertid måste hon gå den utstakade vägen, hennes föräldrar skulle aldrig begripit, att hon, som varit så länge i Helsingfors, icke kunde göra det, som alla andra flickor gjorde nu för tiden. Hon kunde icke göra sina föräldrar den sorgen. Därför läste hon

nu mot slutet af terminen så att hon knapt gaf sig tid att äta eller sofva. Hon ansträngde sig af alla krafter att taga igen det hon förlorat, medan hon under lektionerna i skolan suttit slapp och ointresserad och låtit tankarna irra omkring.

Medan hon läste och pluggade, anfördes hon hemma af pensionsfröken såsom ett mönster af flit och plikttrohet. Hon togs för resten jämt som exempel, så att de andra flickorna säkert hade begynt afsky henne, om hon ej själf varit så snäll och anspråkslös.

Denna sista dag före examen hade hon läst oafbrutet hela morgonen. Ögonen svedo och hufvudet värkte; hon satt inhöljd i en stor mjuk sjal uppkrupen i ett soffhörn, ty hon frös, ehuru det var varmt inne och kanske ännu varmare ute i det glada vårsolskenet.

Nu måste hon stiga upp och röra litet på sig, hon kände sig alldeles styf. Hon gick ett par hvarf upp och ned och gned sina frusna händer, de voro iskalla och hufvudet brännande hett. Så lyfte hon på rullgardinen. — Å, —

hvad det var klart och vackert där ute, solskenet gjorde riktigt ondt i ögonen.

I kyrkträdgården midt emot hade vårlifvet redan begynt. Barnvagnarna rullades fram och åter, där det var varmast i solskenet, och små gälla glada barnröster skuro genom bullret på gatan och hördes ända in i Emmys rum. Sköterskorna sutto med småbarnen i knäet eller vaktade sådana, som just begynt gå, och som med vaggande steg satte i väg bredbenta och osäkra. Det gick på må få, så länge de tjocka små benen buro, tils utflykten vanligtvis slutade med en duns i marken. När kroppen var riktigt mjuk och rund, kändes stöten icke, och lillan kunde obekymrad i denna nya situation strax begynna den intressanta sysselsättningen att gräfvä med händerna i den smutsiga sanden eller sticka småstenar i munnen. Men ibland blef det också skrik och tårar utaf; då måste sköterskan trösta och hjälpa, slå sanden af kläderna eller putsa ansiktet och händerna, som fått skråmor. Så skulle hon sätta leken i gång för de större barnen, skilja åt dem, som kommit i lufven

på hvarandra, blåsa på bular och blånader, med ett ord, hon skulle utföra alla dessa små detaljer, som ingen lägger märke till och som icke kallas arbete, men som sammantagna för denna vårdarinna betyder ett helt lif af tålmod och uppoffring af egna tycken, vanor och önsknningar för att vårda andras barn.

Emmy var förtjust i småbarn. Hon kunde icke låta bli att bara ett ögonblick se på, huru de fladdrade såsom fjärilar i solskenet mellan de gamla grafstenarna i kyrkträdgården. Hon öppnade fönstret och stack ut hufvudet. — Hvad luften kändes skön! — Och ändå var det ju bara en sådan där stadsvår, som föreföll henne, som var van att bo på landet, så tarflig och tråkig. Gatorna, som åter blifvit rena och torra, så att dammet fördes omkring af vinden, voro gråa och färglösa. Droskor och kärror tyktes efter vinterns ljudlösa tystnad skramla dubbelt så starkt mot stenläggningen. I den klara kyliga vårluften stodo byggningarna med sina fula svarta tak och skorstenar likasom utklipta mot en blå tapet. Träden voro bruna och nakna och sträkte ut

sina ordentligt klipta och ansade kvistar, på hvilka dock spårades en skymt af ljusgrönt, och gräsmattorna och gångarna putsades och krattades af en hel skara arbeterskor.

Alt var här så ordnad och reglementerad. Det var icke det otamda bråk och buller, som våren stälde till hemma på landet. Emmy tänkte på, huru där nu blef lif på fälten, i skogarna, i buskar och snår. Nu skulle också snart alla hennes favoriter i ladugården få komma ut, och det var det allra roligaste hon visste, att se deras krumsprång och deras yrvakna glädje öfver friheten.

Hon höll så gärna till där nere i den stora präktiga ladugården bland djuren, som hon tyckte så mycket om, men modern hade förbjudit det; drängarne och pigorna där voro intet passande sällskap för henne. Egentligen hade hon sällan haft tid därtill, ty hennes dag hade varit noga indelad af guvernanten, men när hon bara kunde, hade hon smugit sig dit ned. Ibland hörde hon där sådana roliga historier. Och alla djuren kände henne.

Hennes stora favorit var tuppen „Kalle“.

Han var en högst ovanlig tupp af äkta ras, stor och präktig med vackra ljusa metallglänsande fjädrar och mycket stora sporrar, som gjorde att han vid gående iakttog en långsam försiktighet, hvilken gaf honom en viss värdighet, om man jämförde honom med andra fjäskande höns. Han kände sitt namn, och när han var vid godt lynne, kom han vid Emmys lockande långsamt och gravitetiskt fram för att låta klå sig helt sakta under näbben, då ögonen slöto sig af välbehag och ena foten krampaktigt krefsade i marken. Han var ständigt omgifven af sina fyra stora feta cochinchina fruar, mot hvilka han iakttog det mest passande artiga uppförande. Den lilla skygga svart- och hvita hönan, hvars spräckliga dräkt lär hafva angifvit en rasens betänkliga dekadans, hölls af de fyra äkta hönorna strängt på ett visst afstånd, så att tuppen endast i smyg någon gång kunde sticka till henne någon godbit. Det hade ofta varit fråga om att slakta henne, emedan kommunalrådet ifrade för att endast hafva djur af ren ras, men hon hade blifvit skonad på Emmys enträgna be-

gäran, samt emedan hon var så snäll att lägga ägg. Som hon aldrig kunde låta bli att prat-sjukt skrocka om sitt förehafvande, fick hon ofta lida därför; när hon kacklande sprang omkring, höggo de andra efter henne, alldeles som om de hade varit afundsjuka, ehuru hon var af en så simpel ras.

— I bästa sämja med hönsen lefde den stora katten, som också alltid höll till i ladugården. Där låg han hela dagen i ända och gassade sig i det varma vårsolskenet och liknade en stor hvit boll; endast de uppstående genomskinliga öronen blefvo alldeles rosenröda, när solen lyste på dem.

Utom ladugården var det ännu den stora trädgården, som om våren alltid frestade Emmy och lockade henne bort från boken. Hälst skulle hon gräft och sått där hela dagen tillsammans med den gamle kutryggige svenske trädgårdsmästaren, som alltid hade i beredskap ett långt latinskt namn på hvarje fråga, som hänförde sig till hans fack. Om Emmy hade varit karl, skulle hon alldeles bestämdt egnat sig åt jordbruk. Hon skulle gått in vid en

landtbrukskola, och ingen mänsklig makt hade sedan fått henne att öppna någon annan bok, än en sådan, som angick jordbruk. Ibland brukade hon i smyg läsa böcker, som hon funnit i faderns bokskåp, och som handlade om jordbruk och trädgårdsskötsel, men modern tyckte icke om det, hvad betydde sådan läsning i vår tid. När Emmy var barn, hade det en tid varit hennes högsta önskan att vara gosse, och hon hade till och med i sin aftonbön bedt, att Gud skulle göra henne därtill. Det var samtidigt, som hon i bibliska historien läste om undervärken, och hon gick flere dagar i spänd väntan att hennes klädning plötsligt skulle förvandlas till en gossdräkt och hennes långa fläta förbytas i kort gosshår. När emellertid ingen förvandling inträffade, begynte hon tvifla på att den verkliga vore så önskvärd och fogade i bönen till, att hon gärna ville vänta ännu någon tid, och slutligen upphörde hon alldeles att bedja därom.

Emmy tänkte med en suck uppå, huru den stora trädgården nu ställes i ordning, utan att hon fick vara med. Nu kom just den

tiden, då sparrisbänkarna putsades och lågo där så släta och fina. Morgon och afton brukade Emmy vara där nere. Det var icke så lätt att se stjälkarna, som sköto upp och som hade en märkvärdig förmåga att dölja sig. Huru noga hon än såg efter, kunde det ändå hända, att där följande morgon stodo flere förväxta och odugliga med en violett skiftning i toppen. De allra bästa voro sådana, som ännu icke riktigt kommit upp, utan endast gåfvo sig tillkänna genom att mullen öfver dem höjt sig ett litet grand. Gulhvit och läcker gömde sig den tjocka knoppen där under. Man skulle bara sticka spaden djupt ned i jorden längs med stjälken — riktigt djupt — för att få upp den hel och hållen.

— — — — —

Emmys tankar hade småningom kommit långt från de gamla filosoferne, när dörren till ett närgränsande rum öppnades på ett tämligen bullersamt vis.

„Kommer du ut, Emmy“, — ropade en glad högljudd röst?

„Ut, — nej för all del, jag måste läsa!“ —

Emmy skyndade tillbaka till bordet till den uppslagna förgätna boken, helt ängslig öfver den förlorade tiden.

„Nå, jag tycker att du värligen läst nog, du har ju hållit på sedan i morse klockan sex.“ — Den inträdande var en lång vacker flicka, färdigklädd till promenaden.

„Nej, nej, i morgon ha vi ju tentamen. — Har du tid, Alma, att gå ut nu? — Du lär dig också allting så lätt“, — tillade Emmy med en suck.

„Ja, vet du, jag kan inte sitta och gno på så där och läsa oafbrutet från morgon till kväll; jag måste ut och röra på mig; det kan inte hjälpas, det må gå bra eller illa i morgon. När solen skiner och himlen är blå, känner jag en sådan obetvinglig lust att springa långt bort, långt ut i världen. — Usch, Emmy, huru kan du sitta i en sådan luft och i stickmörker“! — Alma drog häftigt upp rullgardinen och slängde upp fönstret.

„Luft skall du ha, — har du inte ännu lärt dig det af „hälsoläran“.

Det var fart och lif i alla hennes rörelser, ehuru de just icke voro graciösa.

Med en blick i Emmys öppna bok ropade hon högt:

„Har du inte kommit längre än till grekerne, — olycksfågel, — hvad har du hållit på med dag ut och dag in!“

„Nej, nej, jag har läst igenom altsammans redan flere gånger, men det här är ett svårt ställe, som jag repeterar“, — kom svaret ängsligt och osäkert, som om Emmy tviflat på att detta var det riktiga sättet att läsa.

Alma hade gått fram till spegeln. Emmy bodde i det bästa rummet med de finaste möblerna, där det äfven fanns en stor präktig trymå, och kamraterna kommo alltid till henne, när de ville profva en ny klädning eller försöka ett nytt sätt att lägga upp håret. Alma granskade sig noga från alla sidor, hon drog luggen bättre ned i pannan, rätade på sig, slätade och drog den lilla koketta vårjaquetten, till dess icke en rynka eller det minsta lilla veck syntes. Hon hade en ny vårhatt och en ny klädning, som lät hennes präktiga figur vac-

kert framträda, och hon njöt synbarligen själf af alla dessa nya saker, ty det ungdomligt vackra ansiktet log af förnöjelse emot Emmy i spegeln.

Huru Emmy beundrade denna kamrat! Hon beundrade hennes smakfulla sätt att kläda sig, ehuru kläderna aldrig voro dyrbara samt voro gjorda af Alma själf; hon beundrade hennes goda hufvud, Alma var ju den första i nästan alla kurser, utan att det tyktes kosta henne någon möda; och hon beundrade hennes glada lynne, som väl ibland kunde komma Alma att drifva sitt obarmhärtiga flickskämt något för långt, men öfverhufvudtaget endast var en omotståndlig yttring af hennes ungdomliga lefnadslust, trots fattigdom, umbäranden och förödmjukelser. Alma utöfvade på Emmy, hvars klädningar af långt dyrbarare tyg aldrig togo sig något ut, för hvilken läsningen utgjorde detta lifvets vedermöda, och som aldrig hade tid att vara glad, emedan hon gick i en ständig oro öfver ouppfyllda plikter, en hemlig, omotståndlig tjusning, som kanske blef ännu starkare därigenom att den var före-

nad med en viss rädsla såsom för något förbjudet.

Ty Alma var en farlig person. Pensionsföreståndarinnan hade ansett det vara en plikt att varna den oerfarna Emmy för henne. Alma var ju mycket begåfvad och hade flere goda sidor, det ville ingen bestrida, men hon var fåfång och i hög grad trotsig och själfrådig. Hon var en fattig flicka, hvilken skulle ut i världen på egen hand för att förtjäna sitt bröd som lärarinna, och hade gjort klokast i att underkasta sig en förständig ledning, så länge hon hade den lyckan att en sådan erbjöds henne. Pensionföreståndarinnan hade haft mången het dust med henne. — Emmy ryste, när hon hörde detta; att sätta sig upp emot tant, det var för henne något otroligt. Men efteråt blef hennes beundran för Alma om möjligt ännu större.

Alma var också alltid snäll och vänlig mot henne. Hon, som eljes icke brukade slösa med sina ynnestbevis, tog Emmy likasom i sitt skilda hägn, hade henne ut att gå med sig och gaf henne råd och hjälpte henne med läxorna, ehuru hon brukade drifva med „plug-

gandet.“ Emmy kände sig ofantligt hedrad af Almas uppmärksamhet.

„Jaså, du kommer således inte med,“ — sade Alma, i det hon rätade på sig med en afskedsblick i spegeln, —“ då går jag ensam.“

I detsamma gick föreståndarinnan genom rummet. Hon stannade i förbifarten, och ur hennes ögon, som voro så vana att granska och utforska, sköt en misstänksam blick öfver till Alma. Hon var aldrig riktig säker på den flickan. — Alma måste strängt bevakas.

„Gå ni ut, flickor“, — frågade hon vänligt?

Emmy skakade afvärjande på hufvudet.

— „Jag har inte tid, kära tant, vi ha tentamen i morgon.“

„Du lilla arbetsmyra“! — Hon drog handen smekande öfver Emmys hår.

„Hvart går Alma?“ — vände hon sig till denna, som utan att svara på den föregående frågan gick mot dörren. Alma afskydde detta ständiga aktgifvande, dessa ständiga frågor. Hon kringgick dem hälst så skickligt som möjligt, men, när hon såsom nu icke kunde undgå

att svara, slungade hon vanligtvis fram ett svar på måfå.

Föreståndarinnan visste det, hon visste att Almas svar icke alltid voro sanningsenliga, och hon brukade för att kontrollera hennes uppgifter gifva henne något ärende att uträtta. Det var alltid en stum kamp mellan dessa två. När Alma med en antagen likgiltighet, som var så retsam, svarade: — „Till boklådan“, — inföll hon genast.

„Då är du väl snäll och köper litet brefpapper åt mig med detsamma. Vänta ett ögonblick, så skall jag gå efter pengar“.

Alma gjorde en uttrycksfull min åt Emmy, som förebrående såg på henne.

„Men Alma, huru kunde du säga så, du sade ju redan i går, att du i dag ville göra en riktigt lång tur utåt Djurgården.“

„Lilla oskuld; det behöfver hon inte veta. Jag tål inte denna inkquisition.“ — Hennes vackra ögonbryn drogo sig hotfullt tillsammans. — „Men alt sker ju gudbevars till mitt bästa, och jag skall ju vara tacksam för alt, därför att jag är fattig och får bo här litet billigare —

i det sämsta rummet. — Åh strunt!“ — hennes ansikte återfick sitt glada uttryck. — „Arbetsmyra“, — härmade hon så förvillande likt, att de båda två brusto i skratt.

När den allvarsamma Emmy en gång begynte skratta, kunde hon icke häjdas. Alma hörde ännu ute i tamburen denna barnsligt högljudda, häjdlösa munterhet.

Emmy såg genom fönstret, huru Alma svängde om hörnet. Hvad hon var vacker och ståtlig; det var intet under att hon var så omtykt, fjäsad och beundrad af alla. Nu mötte hon någon, som hälsade. Hon hade redan hunnit förbi, och Emmy måste fram till fönstret för att se, hvem det var. Riktigt, det var magister T. Han hade en underbar förmåga att taga reda på, när Alma var ute och promenerade, och det var rent af otroligt, huru han kunde komma ihåg alla Almas lektioner samt de tider på dagen, hon skulle från och till skolan. Nu vände han om och de följdes åt gatan utför. Emmy sträkte sig ut genom fönstret, så långt hon möjligtvis kunde.

Huru vågade Alma, — tänk om tant såg

det! — Men åh, hvad de hade roligt! — Huru de gingo lätt med elastiska steg och likasom omflutna af solsken; Almas vackra hår glimmade som guld i solljuset. — De pratade så ifrigt. — Hvad kunde de tala om? — Åh, hvad de hade roligt! — — —

Men läxan, — men examen i morgon, som Emmy alldeles glömt bort! — Hon slog igen detta förrädiska fönster, stack fingrarna i öronen, och med skalorna, som ständes upp på pianot där ute i salongen, blandades likasom ett enformigt surrande:

„Thales, Thales, — Sokrates, — Plato, Pla-to“ — — — — —

E t t   f r a g m e n t .

Eftermiddagsséancen hade börjat. I den stora dam-ateliern nere vid Mont-Parnasse rådde en ovanlig stillhet. De som varit ute och frukosterat, hade punktligt infunnit sig på slaget ett; de åter, som hållit tillgodo med en så kallad atelier-frukost af smörgås, ägg, kall skinka och späckadt kött samt ett glas rykande svart kaffe från den lilla restauranten bredvid, hade fortare än eljes städat bort alla spår af måltiden. Man hade sökt gifva ateliern ett så propert utseende, som det af sot och våta skodon nedfläckade golvet, väggarna med sina altför tydliga spår af fukt och oljefärg samt bordet med sina kartritningar liknande

oljefläckar och ett helt batteri af stora och små olje- och fernissflaskor, blott ville tillåta. Eljes var man icke så förtvifladt nogräknad. När man hållit på från klockan åtta på morgonen, drog man gärna frukostrasten litet utöfver den bestämda tiden. Medan engelskornas tekanna småtrefligt puttrade på den stora glödande järnkaminen i vrån, tog den stora ateliersoffan i sin vida famn emot en hel hop trötta konstadepter, som på det mest pessimistiska vis gåfvo hvarandra del af sina bittra erfarnheter på konstens törnströdda bana.

De mera lefnadslustiga skockade sig kring pianot och lockade ur det melodier, som ledde sitt ursprung från alla världens kanter. Sjöng någon, kunde hon vara viss om att hälsas med ett hurra från ateliern bredvid, där två tyska målare ursinnigt arbetade för salongen. Ofta sände de också till svar en tysk „Lied“, som klingade helt hjärtnupen i den realistiska omgifningen. En och annan tände i all tysthet sin lilla cigarett bakom le Figaros skyddande förskansning; det var egentligen förbjudet att röka. Och borta i den hetaste vrån vid kami-

nen drog den italienska modellen största möjliga nytta af hvilat genom en grundlig lur efter sin frukost af två små bröd och den obligatoriska apelsinen.

På lördagseftermiddagen väntade man „le professeur.“ Där suto eller stodo trettio damer på utsatt tid framför stafflien, som voro ordnade i strålförmiga rader kring modellbordet. Här syntes fina vackra hufvuden på långa kantiga engelska misser, hvilka buro kläder i skrikande färgprakt; här funnos små näpna fransyskor med smidiga kattlika rörelser, som hvarje lördag styrde ut sig i sina kokettaste arbetsblusar. Här funnos disgraciösa tyskor; och här och hvar stack fram ett blondt hufvud, från rött till skimrande guld färg, som förrådde nordbon, lika väl som den högljudda, något gälla stämman gjorde det med sitt djärft utslungade „nong“, „bieng“ eller „che“ till trots för alla det franska språkets uråldriga traditioner.

Det vanliga sorlet, som uppkom genom en förbryllande sammanblandning af nästan alla europeiska språkljud, inskränkte sig i dag till ett eller annat ord. Då och då ropades otå-

ligt till modellen att rätta hufvudets rörelse eller de afslappade armarna. I bland tittade atelierföreståndarens faun-ansikte in genom dörren. Genast haglade öfven honom en skur af knotande frågor, hvarför "le professeur" dröjde så länge, kanske skulle han icke komma i dag. På dessa frågor följde alltid ett skämtsamt svar, framsagdt med samma profetiska visshet, att han skulle vara där "à l'instant même." Ateliertjänaren Arc Angèle, som bland nordborna gick under namn af "erke-engeln," såg flitigare än någonsin efter elden och kastade altjämt en skyffel sprakande cokes på glöden.

Den godmodige italienaren med sin yf-viga gråsprängda lockperuk, som såg ut som om den varit pudrad, och med sitt stora blå bomullsförkläde, som svepte in hela gestalten från hakan ned till skospetsen, var ett faktotum på ateliern. Mången gång, när modellen strejkade, var han helgon med djurhuden kring höfterna, bakbundna händer och ögonen i taket, eller munk med de oundgängliga tillbehören: bok, radband och dödsskalle. Eller ock

spelade han med oefterhärmlig stolthet i later och skick riddaren "sans peur et sans reproche" i mörkblå sammet med röda altas puffar, stor ringkrage samt filthatt med vajande plymer öfver sitt yfviga hår. — Den högtidliga tystnaden här uppe i dam-ateliern afbröts någon gång af miss-tänkta ljud från herr-ateliern i bottenvåningen. Man hörde, huru stolar slogos sönder, och då och då bröt sig genom bullret en strof ur marseljäs-sen, sjungen i kraftfull kör af musernas älsklin-gar, som där nere också väntade på sin dom.

En och annan försenad elev hälsades med ett dämpadt sorl af missnöje. Det var ju icke lärarens stora klumpiga gestalt med det blonda ansiktet och det rödaktiga skägget, såsom man hade trott. Lördagseftermiddagen var de förlorade illusionernas stund, och ner-verna vora spända till det yttersta. Ögonen vora styfva af det ständiga kisandet efter va-lörerna, hufvudet värkte af den torra atelier-hettan; bäst då att få domen så snart som möjligt och sedan i flockar vandra af till Lou-vern eller Luxembourg för att glömma sina misräkningar till måndagen.

„Åh, mademoiselle Marie! — Hur kommer ni så sent?“ — ljöd det emot en af de sist komna.

Det fanns ingenting anmärkningsvärdt hos denna unga flicka, ansiktet var tämligen färglöst och något tårdt, men när hon hastigt tog af sig hatten, föll det högt uppe på hjässan i en knut fästade håret ned längs ryggen, fångade ljuset och återkastade en hel färgskala, från den glänsande guldskeftningen med sina kalla glansdagrar till den matta mjuka, något i grönt stötande skuggtonen. Det drogs hastigt upp igen, under talrika protester likväl, ty det utgjorde dessa trettio par målarögons förtjusning. Mademoiselle Marie, som hon allmänt kallades på ateliern, emedan de franska tungorna omöjligt kunde få bukt på hennes hårda nordiska namn, stack sig tyst in i raden vid sitt staffli, klämde ut sina färgklickar och började arbeta. Det väckte allmän förvåning att hon, den flitigaste och den erkänt största talangen på ateliern, hade saknats under morgontimmarna, hon som alltid annars var den första på morgonen klockan åtta och den sista,

som skrapade sin palett, när klockan slog fem på eftermiddagen.

Men i dag tyktes det icke vilja gå. Hon målade, skrapade ut och målade om igen, och när läraren varit där och sållat agnarna från hvetet, drog hon med en suck hastigt palett-knifven öfver duken. Sedan bredde hon en tunn ljus jämn färgsmet däröfver och stälde den i vrån vid kaminen, där dussintals andra dylika förolyckade dukar stodo och väntade på sin återuppståndelse. Hon var själf sin obarmhärtigaste domare, — och dessutom ville hon spara på duken. — — —

Ateliern var i allmän upplösning. Man trängde sig om hvarandra för att så fort som möjligt komma från hettan och kvalmet här inne ut i den friska, ännu något kalla vårluften. I ett hörn skildes Marie från några kamrater. Hon skakade afvärjande på hufvudet, när de ville hafva henne med på museet; hon hade icke lust i dag, sade hon. Med ögonen dystert riktade mot marken och helt och hållet försjunken i sina tankar, tog hon vägen genom Luxembourg-trädgården.

Maries förströdda blick dröjde i dag icke vid dessa brokiga gestalter, som stodo så vackra i den något gråaktiga vårluften mot en fint skiftande bakgrund af trän och buskar, som ännu icke skjutit löf, nyplanterade blommor, som bildade granna färgfläckar i blomsterrabatternas svarta mylla och springbrunnar, som läto sitt fina stänk glittra. Hon gick hastigt genom trädgården och styrde nedåt en liten tvärgata, där det anspråkslösa hotellet låg, i hvars sjätte våning hon hade sitt lilla rum — med takljus — så att det också fick göra tjänst som atelier. Hon gaf sig knappast tid att ställa färgskrinet ifrån sig, utan grep genast från bordet det öppnade brefvet, som kommit henne att försumma ateliern på morgonen och sysselsatt hennes tankar hela dagen. Väl för tionde gången läste hon åter, hvad hennes mor skref:

— — — — —
 — — — Hr G. var här i går. Han hade ett förslag att göra för din framtid. Det ville han att du genast skulle få del af, så att jag skrifver i största hast nu på morgonen, medan

de andra sofva och innan posten går. Han hade hört, att du lärt dig fotografera i Paris och tycker, att du nu borde komma hem, ju förr dess hällre för att inrätta en fotografiatelier här. Just nu är rätta tiden för ett sådant företag, och du skulle säkert kunna räkna på arbete för alla våra artister. G., som förstår sig på sådant, menar att det skulle bli en utmärkt affär. Du behöfver ju inte lämna din målning alldeles för det, du kunde ju alltid måla litet på mellantiderna ändå. Jag förstår mig inte på sådana saker och kan därför icke råda dig till någonting. Med din vän H., som i dessa dagar reser till Paris, sänder jag i alla fall de tre paren fina strumpor, som jag stickat om aftnarna. Du kan nog behöfva dem. Gud vare med dig, mitt älskade barn.“ — — — —

Att lämna sitt arbete, som afundsjukt stal hela hennes dag, alla hennes tankar, som kunde komma henne att begrafva sig i atelierns hetta och kvalm i veckotal och af hela detta skimrande nöjeslystna Paris icke se annat, än hvad som låg mellan ateliern och hennes bostad. Väl hundra gånger hade hon tänkt

ge alt på båten, uppgifva hela denna kamp, som fattigdom och äfven tvifvel på egen förmåga gjorde så tung. Hvarför skulle hon slita ut sig, när andra kunde lefva lyckliga och nöjda utan att åstadkomma något? Men så stego de åter fram, dessa stora och enkla bilder, som den allvarliga naturen där hemma bjöd. Bortom denna försakelse och denna kamp för dagen skymtade alltid som en gyllene framtidsdröm de lugna fjärdarna, där vatten spegeln brytes blott af strimman efter andkullen, de lummiga stränderna, de gamla båthusen och bryggorna, de styfva väderbitna lotsarne, fiskarene och kvinnorna, som lägga ut näten under den ljusa sommarnatten: alla dessa bilder, som där hemma endast väntade på att klädas i form och färg. — Att lämna detta arbete nu, då hon en gång kommit på väg mot det aflägsna målet! Det var icke möjligt! Men så stod åter bilden af mor och flere små syskon för henne. — En knackning på dörren afbröt hennes tankar. Det var med en ögonblicklig känsla af lättnad, hon ropade sitt: „stig in!“

Den inträdande var en lång elegant herre.

Det första man fäste sig vid hos honom, var ett något spefullt uttryck i ett ganska vackert ungt ansikte. Hans rörelser egde en viss säkerhet och ledighet, ehuru nordbons klumpighet i bland af misstag stack fram under pariserkostymen och elegansen. — „God dag Marie, — jag trodde knapt att du skulle vara hemma, men conciergen sade, att du återvändt för en halft timme sedan. Oförlätlig lätja af en sådan arbetsmyra som du!“

„Jag fick i morse ett bref hemifrån, som vändt upp och ned på mig för hela dagen,“ — svarade Marie ifrigt, glad att få gifva luft åt de tankar, hvilka omspunnit henne likasom med ett osynligt nät, och som tyktes förlora en del af sitt värde, när de kommo fram i dagen.

„Jaså, publiken har kanske inte begripit den lilla bit du sist sände hem. Alltför nytt och djärft! Men det skall du, sapristi, icke bry dig om.— Nej, ser man på,“ — afbröt han sig, sedan han ogeneradt tagit plats och makligt halflåg i stolen med det ena benet slaget öfver det andra. Han hade petat fram bakom spegeln en bundt cigaretter.

„Får man lof?“ — Men när han såg upp på Marie, ropade han i helt annan ton:

„Hvad i herrans namn står på, Marie! Du ser ju helt förstörd ut!“

„Läs själf, så får du se,“ — svarade hon räckande honom brevet. När han slutat, var det hånfulla blaserade draget alldeles försvunnet. Han slog sig på knäet med ett eftertryckligt: „det skall du vid Gud icke göra!“

„Menar du det, Rolf?“ — Hon var glad att höra honom uttala sig så bestämdt, ty hon satte värde på hans mening, ehuru hon aldrig rätt kunnat förstå hans eget val af lefnadsbana.

Den tiden, de ursinnigt tecknade dagarna i ända i Konstföreningens skola och hade så utpräglade åsikter i alla konstfrågor, var det en afgjord sak att han skulle blifva målare. Marie hade aldrig fått klart för sig, hvarför han med ens slog om och blef estetiker och konstkritiker. Själf talade han aldrig härom, men det hände ibland, när han stod framför Maries staffli och såg en eller annan präktig studie, att hans vanliga ironi blef själfironi, och han snärtade omkring sig så att slagen mer

än en gång träffade honom själf. Marie hade lagt märke till det utan att förstå orsaken. Under de senare åren hade deras studier skilt dem åt, men hela denna vinter, då han vistades i Paris på sitt stora stipendium, hade han som oftast tittat upp till henne. Och medan hennes rastlösa penna mången kväll hållit på att rita de sirligt svängda ornamenten åt dekorationsmålaren — det var hennes inkomstkälla i Paris — hade det kamratlika förhållandet småningom återkommit.

„Det skall du aldrig göra,“ — återtog han med eftertryck, i det hans blickar gillande öfverforo studierna på väggarna.

„Men du har själf“ . . . . invände Marie.

„Tala icke om mig,“ — afbröt han häftigt. Hans ansikte hade blifvit alldeles rödt och hans läppar skälfde. Marie såg med förvåning, huru den säkre själfmedvetne Rolf hastigt steg upp och rusade af till dukarna på den motsatta väggen. Den elegante världsmannen var totalt försvunnen. Rolf stod med ryggen vänd mot henne, medan ögonen envist hängde fast vid studierna.

„Du har talang, ja, det har du sannerligen“, — fortfor han och slog ifrigt utåt med armarna. — „Och så har du något ännu mer, du har kärleken, du älskar din konst högre än allt annat. För resten, tror du att jag gått här hela vintern utan att märka, att allt öfrigt kommer i andra rummet?“ — Hans röst fick här en egendomlig darrning. — „Du kan för-saka allt för din konst, men det kunde icke jag, det är den stora hemligheten. Det som är gjordt, kan aldrig göras ogjordt igen. Själf var jag osäker och lät invärka på mig. Man talade om en tryggad framtid, om en säker bana. Alla människor tycka att jag nu har det tusan så bra med mitt stora stipendium, så stort som en konstnär aldrig får hos oss. Men när jag kom hit ned och såg er alla ar-beta här, — då förstod jag, ja — att mitt surrogat aldrig kan ersätta den äkta varan“.

Denna oväntade bekännelse gjorde icke afgörandet lättare för Marie. Hennes sympati för andras känslolif, stärkt genom umgänget med naturen och den ständiga vanan att söka aflocka den dess hemligheter, gjorde att hon

strax uppfattade, hvilken öfvervinning denna bekännelse måste hafva kostat Rolf. Hon förstod genast att detta var det största vänskapsprof, han kunde visa henne.

Sedan Rolf några minuter arbetat med att göra „sin fördömda strupe“ klar, utbrast han i sin vanliga något spefulla ton:

„Seså, Marie, kom så gå vi ett slag nedåt Seinen först och äta sedan middag tillsammans någonstades“.

De hade otaliga gånger vandrat arm i arm denna väg längs Rue de Seine och språkat muntert under inflytande af den lifvande känsla, som det brokiga rörliga gatlifvet i en stor stad väcker. I dag var där något nytt i Rolfs sätt att hålla hennes arm och i hans uppsyn, som förbryllade henne, det var som om han velat skydda henne och bjuda henne sin hjälp. Förut skulle hon kanske smålett häråt eller låtit någon ironisk protest undfalla sig. Ty trots deras gamla vänskap och hans många tilldragande egenskaper, hade hon trott honom i grunden vara ytlig och egoistisk. Bekännelsen där uppe hade låtit henne se in

i ett af de fördolda gömställena i hans själ; den hade ingifvit henne en helt ny känsla af förtroende. De vandrade tysta och med god fart. Endast ett ögonblick stannade de, då Marie skulle köpa en liten bukett violetter, som hon stack i knapphålet. Det var nästan ett fysiskt behof för henne att hafva denna lilla bit natur omedelbart hos sig.

De kommo ned på Pont des Arts. Molnen, som hela dagen hängt gråa och melanholiska öfver himmelen, lättade upp, och man såg en skymt af solen, som gick ned helt röd bakom Meudons kullar. Flodens grönaktiga yta fick en röd reflex. Öfver de ännu kala bruna träna på högra stranden föll samma lifgifvande sken, en och annan af de tusentals fönsterrutorna i de långa raderna af byggnader utmed kajerna glimmade till, och utåt landsbygden bakom de otaliga hustaken spelade detta sken öfver kullarna, som skymtade i ljusbrunt och mörkbrunt med svag dragning i grönt, medan här och där gröna gräsmattor såsom skarpa kilar skuro igenom dessa obestämda färgmassor. Vänstra stranden låg i

skuggan. Hustaken och kyrkornas spiror och kupoler tecknade sig i blåaktiga silhuetter mot den ljusa himmelen och gåfvo ögat en angenäm hvila. Det låg en stämning öfver alt detta och i själfva denna luft af vårligt uppspirande lif.

De hade stannat på bron och betraktade det skimrande färgspelet.

„Nej“, — utbrast Marie plötsligt, och hennes ansikte fick ett vackert uttryck, som Rolf aldrig sett förr. — „Om vi känna att vår högsta lycka i världen ligger i att söka framställa något af naturens underbara fullhet och lif, då är det synd att afstå därifrån. Ingenting kan numera locka mig bort. Nu vet jag det!“

När Rolf såg henne stå där så fast öfvertygad, så säker och modig, var det som om hon plötsligt glidit långt från honom. Hans vanliga säkerhet öfvergaf honom alldeles och han erfor nästan en känsla af förödmjukelse.

Taflans färger hade småningom bleknat och gått tillsammans i en gulaktig mättad, dimmig ton. Bakom dem låg la Cité redan i skymning, och den ena lyktan tändes efter den andra på kajerna.

Marie drog sin arm ur Rolfs och rakte fram handen till afsked.

„Hvart går du?“ — Marie spratt till vid denna fråga, som framställdes med ett ömt tonfall i rösten. Blicken, som åtföljde orden, talade om något, som Marie, uteslutande upptagen af sin konst, aldrig haft någon aning om. Hon förskräktes, men kände blott starkare och fullare den vackra vårliga stämningen rundt omkring.

„Hem“, — svarade hon hastigt. — „Jag måste genast skrifva brefvet, nu medan jag är i stämning“.

„Men vi skulle ju i alla fall äta middag först tillsammans“, — ljöd det bevekande till svar.

„Jag har en kotlett där hemma“, — sade hon med ett försök att slå in i den vanliga muntra tonen. — „Hädanefter kan jag ej tillåta mig sådana extravaganser som en middag hvarje dag „Au bon boeuf bleu“.

„Åh, Marie, om du inte vore så förbannadt stolt, så vet du så väl att jag“ . . . . .

Hon hade emellertid redan med hastiga

steg styrt mot Rue de Seine, och Rolf hann endast ropa ett: „vi träffas i alla fall på brasseriet i afton“, samt få en bifallande nick till svar, innan hon försvann i skymningen och människovimlet.

✱

✱

✱

Konstföreningen i Helsingfors hade anordnat en utställning af en nyligen afliden ung målarrinnas taflor och studier. „Fröken Marie M.“ — stod det i en af hufvudstadens tidningar, — „har efter några års studier i utlandet dukat under för en tärande sjukdom, som småningom gräft under hennes krafter och förkortat hennes lif. Man får af expositionen en samlad bild af denna tyvärr endast började konstnärsbana. Det man förut på expositionerna här hemma har sett af hennes hand, har visserligen lofvat godt för framtiden, men säkert blir enhvar förvånad öfver att se, hvilket värkligt konstnärstemperament uppenbarar sig i dessa dukar, hvilken djärf och frisk uppfattning af naturen råder i denna konst, och hvilken själf-

ständig väg konstnärinnan beträdd. Här hade understöd varit på sin plats. Hvarje vän af inhemsk konst kan endast beklaga“ o. s. v.

Uppe i Konstföreningens mörka galleri i Folkbibliotekets hus vandrade människorna fram och åter mellan stafflien, på hvilka taflorna voro radade upp öfver hvarandra så många, som blott kunde få rum. Man sökte i höstdagerns halfskymning den rätta distansen och taflans namn i katalogen.

„Ser du“, — sade en elegant klädd ungdom till en annan, som genom sitt rödprickiga flor nedlåtande betraktade dessa „fasligt slarfvigt utförda“ dukar, — „där går doktor Rolf S. Det sägs, att han en tid varit förlofvad med den där målarinnan i Paris“.

„Nej, verkligen“, — svarade den andra, i det hon plötsligt fick en högst intresserad uppsyn. — „Nå, hvarför blef det ingenting af“?

„Åh“, — ljöd svaret, åtföljdt af en tvetydig axelryckning, — „jag vet icke. Hon skall också hafva varit så besynnerlig“.

„Det här“, — sade en arkitekt, — han förde ordet i en grupp af välmående embets-

män, som efter embetstidens slut tittat upp till expositionen, —“ det här, mina herrar, är en alldeles utmärkt bit, se blott på bakgrunden, den är förträfflig. Det gröna i förgrunden däremot är ju uppåt väggarna, ärggrönt!“ — Alla voro ense om, att så såg en äng aldrig ut i verkligheten eller fick åtminstone icke framställas så.

„Emellertid var det synd om henne,“ — menade en annan, i det han förnöjd knäpte ihop rocken om sin välfödda lekamen. — „Hon tog väl lifvet af sig med svält, ty så går det med dem alla, isynnerhet målarinnorna, som vanligtvis icke bry sig om detta lifvets fordringar.“

En medicinedoktor hade varit där uppe och funnit ett par ben för långa och ett af de framställda barnen behäftadt med betänkliga symptom till engelska sjukan. Medicinaren hade längesedan gått sin väg, men hans kvicka anmärkning kastades hela förmiddagen som en boll öfver från den ena gruppen af besökande till den andra. Alla skulle se de långa benen och det förkrympta barnet. Man funderade på botemedel mot det onda, men kom slutligen un-

derfund med att det hade sin rot djupare, än man skulle trott — i hela tidsriktningen. Om nu för tiden konstnären nödvändigt *ville* måla det fula, så kunde man väl ej hindra honom, men publiken skulle ändå ej göra sig till hans medbrottsling genom att gilla det.

„Hon skulle säkert blifvit något riktigt duktigt,“ — menade en hemmavarande konstnär, lätt igenkänlig på sitt långa misslyckade renässanshår. — „Anfakta sådana bitar, — den här ryggen och armen där sedan. Och hvilken utveckling kan man ej spåra redan i denna samling! Hvilken visserligen originell men grof, man kan säga kall uppfattning af naturen i dessa första arbeten, och sedan i dessa senare, hvilken känslig blick, hvilket fint vekt drag midt uppe i all realism. Underbar utveckling, alldeles något ovanligt på så kort tid.“

En konstkännare, som sällan saknades i komitéer för bedömande eller prisbelönande af arbeten i skön konst, gick med katalogen under ena armen och sin hustru under den andra omkring med betänksam uppsyn. Han kom i ifrig dispyt med en gammal herre om det konst-

närligt berättigade i framställningen af en ätande gumma. När frågan slutligen hade förts öfver till historiemålningens värde äfven såsom bildningsmedel framför dessa, af våra dagars konst så älskade framställningar ur en lägre sfär, drog den lilla frun sin arm ur mannens, helt varsamt för att ej störa honom.

Hon förstod sig alldeles ej på konst och hade aldrig sett några stora gallerier. Men hon älskade taflor, och fotografierna, som hennes man haft med sig från sina många utländska resor, buro till henne en frisk fläkt från denna stora värld, som hon i sina drömmar såg så skön. Blyg och försagd sökte hon nu lotsa sig fram på egen hand, utan mannens säkra vägledning medels katalog och konsthistorie. Hon glömde dock snart alt annat för dessa bilder från rivieran, där solskenet låg hett och hvitt utefter vägarna, där växterna i tusen skiftningar gröna och saftiga klängde sig upp för höjderna, där Medelhafvet låg högblått i solskenet eller ljusst och underfullt i skymningen, då månen drog upp sin långa glittrande strimma, som svagt krusade sig för hvarje liten våg och blek-

nade bort, när aftonhimmelens matta blå och violetta toner runno samman med hafvets. Hon tyckte sig vara ett barn igen, som sprang öfver denna långa gula sandstrand i Hangö. Hon kände åter den friska salta hafsvinden, som piskade kjortlarna kring de smala små benen, hvilka så hastigt rörde sig genom sandhafvet, medan det ljusa håret stod i alla riktningar. Dessa gamla kvinnor, som värmdes soppan, medan eldskenet drog upp fårorna skarpare i deras vissnade drag; som kardade ull, eller hvilade sig på dörrtröskeln med de hårda och valkiga händerna för ett ögonblick i kors öfver knäna, dem kände hon alla så väl. De voro gamla bekanta, som hon sett i verkligheten väl hundra gånger; hon hade sett dem i otaliga olika skepnader men alltid upptagna af samma rastlösa sträfvan: kampen för lifvet. Hon kände deras lif och deras barns och barnabarns. Också kvinnan, som stirrade ut genom fönstret för att se, om ej lotsseglets röda våd skulle sticka upp mellan vågkammarna, berättade henne en hel historie ur lifvet. Framför den sista half-färdiga taflan, där döden rykt penseln ur konst-

närinnans hand, och endast barnets leende ansikte fullfärdigt stack fram mellan de öfriga skizzerade figurerna, tryckte hon sönder en tår i ögat. — I detsamma kom hennes man fram, röd och ifrig efter dispyten och stack hennes arm under sin för att gå.

„Jag vidhåller ändå,“ — ropade han ännu i dörren till sin motståndare, — att detta nya måleri är på tok. Konstnären fattar icke sin sak på allvar, om han ej väljer ämnen, som höja och vidga åskådarens tanke och känsla, men nu skymmes konstens stora och höga mål af allehanda små hvardagligheter.

Ett Intermezzo.

Det var en vinterkväll. Rundt omkring i rummet lågo på bord och stolar tidningar och revyer, som skulle genomses, för att sedan — den stora papperssaxen skulle göra utklippen till morgondagens tidning. Hon, som satt där borta vid bordet med hela högen af utländska blad uppstaplad framför sig, var anställd vid en Helsingforstidning. Egentligen hade hon först blifvit antagen såsom biträde af den af redaktörerne, som skref afdelningen för utrikespolitik, hon skulle öfversätta, göra utdrag och sammanställa mindre öfversikter efter artiklar i utländska blad. I början hade han varit mycket noggrann, han hade granskat,

kontrollerat och strängt nagelfarit med det hon gjort; hon var ju antagen endast på försök, och han tviflade på att hon egde tillräcklig intelligens för att sätta sig in i detta svåra arbete. När han emellertid till sin förvåning såg att hon ganska snart kom in i det, var samvetsgrann och punktlig, lämnade han henne större frihet, och så småningom hade hon fått arbetet så godt som ensam. Han kvarstod endast till namnet, aflönade henne så, som man aflönar en vikarie, och skötte andra embetsgöromål.

I början hade hon knappast själf varit intresserad af detta arbete. Det hade blifvit henne erbjudet, emedan hon var ovanligt språkkunnig. Hon hade antagit det, dels emedan hon gärna ville förtjäna något genom denna språkkunskap, på hvilken hennes far kostat så mycket pengar, — isynnerhet nu, när faderns ekonomiska ställning blifvit så förändrad, ville hon hafva denna inkomst, — dels och framför allt hade hon antagit det, emedan hon skulle tagit emot hvilken sysselsättning som hälst, som bara kunde komma henne att glömma sitt

sjuka sinnes sorgsna tankar och känslor. Icke nog med de förändrade ekonomiska förhållandena, som voro en följd af de dåliga tiderna, de skulle kanske åter blifva bättre, ehuru man ju aldrig kunde veta, huru länge en sådan af-färskris varade, men därtill kom, att sorgen och olyckan skildt tyktes hemsöka henne och hennes familj under dessa senaste år. Den ena kära anförvandten och vännen efter den andra rykte döden bort. Hvarje slag, som kom, gaf hennes känsliga sinne, opröfvadt och otamdt af sorgen, en sådan stöt, att det varade länge, innan hon åter kunde hämta sig. Slutligen begynte hennes nerver lida; hon föll i ett apatiskt tillstånd, ur hvilket intet kunde rycka henne; hon tyckte att hon icke orkade lefva och lida mera. Läkarene förordade förströelse, så skulle det nog gå öfver, hon var ju ännu ung och kraftfull. Så hade hon gått omkring från det ena nöjet till det andra, lydig som en automat, som gör det som föreskrifves; hon hade rest och om somrarna vistats vid brun-nar och bad. Så kom olyckan med faderns affärer. När då arbetet för tidningen erbjöds

henne, tog hon emot det, ehuru hela familjen var emot att hon skulle göra det. De ansågo henne vara altför klen, och så illa var det då ej med affärerna, att hon nödvändigtvis behöfde göra det.

I början höll det nya arbetet henne i en viss angenäm oro, nerverna spändes, och hon kände sig mera upplifvad än på länge. Men när nyhetens behag väl var öfver, kändes det tungt och ovant att jämt vara bunden af ett dagligt återkommande enahanda arbete, hon som ständigt varit van att endast göra det hon behagade och disponera öfver sin tid efter eget val. Svårast var det om sommaren, när hon måste stanna i staden och endast bestämda dagar i veckan på ett par timmar kunde komma ut med ångbåten till föräldrarnas sommarvillan i skärgården. Men stoltheten förbjöd henne att beklaga sig. Hon visste att hela släkten välvilligt förutspått, att hon icke länge skulle hålla ut med arbetet, hon som var så bortskämd, men hon skulle minsann icke låta den få rätt.

Så hade hon småningom blifvit van vid

arbetet och hade fogat sig i dessa nya förhållanden. Svårt var det i alla fall att låtsas vara glad, när hon efter de korta fritimmarna på landet skulle resa tillbaka in till staden, då modern alltid bekymrad förmanade henne, att icke öfveranstränga sig, och fylde hennes lilla resväska med pepparkakor och småbröd, alldeles som i forna tider, när hon var ett litet barn och föräldrarna gingo ut på visit. Angenämast var obetingadt den dagen vid månadens slut, när räkningen gjordes upp med redaktören. — Emellertid gick tiden fort under detta enahanda arbete, och det var i alla fall en lättnad.

Men i dag hade hon satt sig ned vid skrifbordet helt knotande och bläddrade ointresserad genom den utländska posten. Det var ju i alla fall ett slaflif, det här, för de ömkliga dagliga behofven! — Hon skulle i dag allra helst bäddat ned sig i hvilstolen borta vid kachelugnen, där det var lugnt och varmt, samt öfverlämnat sig åt sina tankar. För några dagar sedan hade en kär gammal anförvandt dött. De hade i dag på förmiddagen följt henne

till grafven, och det hade på nytt väkt det sjuka sinnets sorgsna tankar och hågkomster.

Emellertid var det redan så långt lidet på eftermiddagen, att hon fick lof att taga ihop med arbetet, om hon ville eller icke. Medan saxen gick upp och ned och gjorde sina enformiga snitt i bladen, irrade hennes blickar då och då ut genom fönstret. I ljuskretsen kring gatlyktan midt emot såg hon, huru snön föll i långsamma, stora våta flingor. En del flingor fastnade vid fönsterrutan; de gled o först långsamt nedåt, blefvo därunder småningom alt tyngre och större, tills de slutligen, förvandlade till stora vattenpärlor, sköto fart och blixtnabbt, i det de lämnade efter sig en lång våt väg, som dock genast sopades igen af andra flingor, rullade ned mot fönsterkarmen, hvilken i lyktskenet såg ut som en glänsande liten flod. Hon såg den ena vattendroppen efter den andra rulla ned och försvinna, ständigt likadana droppar, ständigt försvunno de på samma vis. — — Saxens enformiga klippklapp, den tunga stämningen där ute, samt förvecklingarna i den bulgariska politiken, som

gjorde, att hon i ett af de utländska bladen en lång stund läste och läste om igen utan att förstå, hvad furst Ferdinand gjort och icke gjort, hvad makterna sagt och icke menat, samt hvad de menat men icke sagt; — alt detta hade en i hög grad tröttande invärkan. Saxen gick småningom alt långsammare och långsammare; den gjorde icke sin skyldighet så som en äkta tidningssax egnar och anstår.

Medan hon bläddrat igenom en tidskrift för att hjälpa upp sina bristfälliga insikter i den bulgariska frågan, hade hennes blickar händelsevis fallit på följande djupsinniga titel öfver en uppsats: „Hvad är lifvet?“ — Det var förmodligen någon naturvetenskaplig uppsats, men titeln gick så bra ihop med hennes egen grubblande sinnestämning, så hon tog fatt på den och upprepade: „Hvad är lifvet“? — Och åter: „Hvad är lifvet“? — Så började det gå helt mekaniskt: „Hvad är lifvet, — lifvet är hvad, — hvad är lifvet — lifvet — lifvet“? — såsom när man förföljes af någon melodi eller några ord och icke kan bli dem kvitt.

— Saxen klippte upp och ned: „hvad är

lifvet,,? Snöflingorna där ute i lyktskenet hvirflade fram: „hvad är lifvet“? —

Medan hon så i oändlighet upprepade samma ord, lifvades småningom alla de gamla minnena upp; känslor återvaknade, som hon känt, till dess hon tykt sig icke kunna känna något mera, tankar, som hon tänkt, till dess de blifvit så oändligt utslitna att hon vändes vid dem, kommo åter fram. Med orubblig visshet stod åter för henne, att alla de gånger, hon kommit i den allra närmaste beröring med lifvet, hade det varit genom — döden. Och hon hade dock njutit af lifvet i fulla drag. Hon hade ju varit rik, hon hade rest och sett mycket, hon var vacker och männen hade egnat henne sin hyllning och beundran, men aldrig hade hennes känslor haft den intensitet, som när hon stått inför den underbara, ofattliga myster, som kallas död. Hela hennes unga obändiga varelse hade upprest sig mot detta dunkla ofattbara, som likasom omspann henne från alla sidor. Hon ville njuta, hon ville lefva, men verkligheten var där med sin järnhårda konsekvens. Hon kände, huru den

dunkla makt, mot hvilken hon stred, obevekligt skulle gripa om henne och alla dem hon hade kära. — — Obevekligt — —! Hon orkade slutligen icke strida mera och hade så fallit i den dystra likgiltighet, för hvilken hon knappast mera kunde få någon bot. Om hennes arbete kunde döfva smärtan, var det bra, mera begärde hon ej.

„Hvad är lifvet — lifvet — lifvet“? — Orden ljödo fortfarande. Det var, som om genom dem minnena tagit gestalt, som om de gamla bilderna småningom stigit fram och dragit förbi i ljuskretsen kring lyktan där ute, som om de ett ögonblick skulle blifvit belysta af det fladdrande, osäkra skenet för att åter försvinna i mörkret, ur hvilket de hade kommit. Men de kommo icke nu med verklighetens förfärande bitterhet; de liknade drömmens stilla luftiga gestalter, de liknade kända gamla melodier, som slingrade sig i hvarandra, som blefvo bundna tillhopa för att dö bort i ett aningsfullt ackord.

„Hvad är lifvet“? — Hon såg en liten hvit likkista, som för många, många år sedan bars

ut ur granngården. Hon och hennes syskon stodo på knä i soffan vid fönstret i barnkammaren och sågo ut på den ovanliga tilldragelsen. Deras föräldrar åkte med i processionen och nickade upp till barnen, när de foro förbi fönstret. Det var en liten lekkamrat, som dött. Hon hade haft difteri, därför hade barnen icke lof att gå ned till porten, såsom de ibland fingo göra för att se någon riktigt lång begrafning, och därför gingo föräldrarna håller icke in, utan sutto utanför och väntade till dess kistan bars ut. Hon hörde, huru tjänsteflickorna, i det de suckade och torkade sig i ögonen med halsdukssnibben, talade om Gud, om Jesus Kristus och om den Heliga Ande, och hon ryste af förskräckelse vid tanken på, att det kunde varit hon själf, som i stället för den lilla Irene, fått lof att träda inför alla dessa okända väsenden. Hon greps af en sådan förfäran att hon icke förmådde se mera. Medan bröderna räknade hästarna i processionen och delade dem efter slädarnas numrer, så att den ena tog alla med uddatal och den andra fick dem med jämna, smög hon sig ut i tamburen

och kröp bakom en gammal gråvärkskappa, som hängde där och hvilken barnen använde vid alla lekar, än som slädfäll, än som björn, än som „Don Carlos“ härmelinskinnsmantel på de barnkammartiljor, som hvarje kväll fingo föreställa världen. I skyddet af denna gamla bepröfvade vän kände hon sig säkrare och tryggare för de okända fruktansvärda makterna. Här stannade hon ända till dess modern kom hem, då hon erfor en känsla af oändlig lättnad. Modern talte om, att studenterna vid grafven sjungit „Vårt lif är en våg“; — sedan kunde hon aldrig höra den sången, utan att minnas sin forna lilla lekkamrat och samtidigt hafva en dunkel känsla af något fruktansvärdt, som var aflägsset, men som skulle komma. —

— — — — —

„Hvad är lifvet — lifvet — lifvet“? — En ljus blek vårafton stod hon själf ute på begravningsplatsen. Han, som var död, hade stått henne mycket nära och varit henne mycket kär. Som barn hade de haft gemensamma lekar och gemensamma läxor. Såsnart snön smält om våren och de första maskrosbladen

tittade upp mellan gatstenarna invid byggningsknuten, hade de lekt ute på gården eller på torget utanför deras hem, där stadens skolpojkar alltid slog boll de ljusa kalla vårvällarna. Om somrarna hade de dagarna igenom rott och paddlat i de långgrunda vassbevuxna vikarna, där småfisken låg och solade sig, orörlig i långa stim. Hvarje färd var en äfventyrlig upptäktresa i dessa ändlösa labrynter, där på ömse sidor hög vajande säf prasslande böjde sig, när båten skar igenom. Eller ock hade de metat tjockhufvade slemmiga girsar, hvilka lågo tätt radade på botten i skuggan invid sjöboden och med ett glupskt tag slukade både mask och krok, om dessa väl hunnit ned och undgått de fjäskiga löjorna, som så retsamt alltid nappade efter dem i vattenbrynet utan att fastna på. Dag efter dag kunde de stå på bron i gassande solsken, som brände deras feta små nackar kopparröda och blekte håret, eller sprungo de bland vattenpussarna och småsternarna på stranden och sökte snäckor bland tången. — När de växt upp, voro de tillsammans på sin första bal, och han tittade ibland upp-

muntrande bort till henne och nickade, när han tyckte hon var för blyg; han var ju den äldre . . . . .

Hon mindes den ljusa vårkvällen, när han blef student och kom med sin hvita mössa med lyran i. Hennes lilla bror hade stått på utkik vid universitetstrappan i väl ett par timmars tid. När slutligen den väntade kom ut jämte en hel skara andra glada ungdomar, gaf gossen sig till att springa hela vägen hem för att andfådd vara den förste, som ropade: „han kommer, han kommer“. — — Så hade år fogat efter år det ena glada ungdomsminnet till det andra. — —

Med ens var det slut, tillsammans. Alt det som varit och alt det, som hädanefter skulle komma i hennes lif, var numera likgiltigt och fullkomligt betydelselöst för honom, som låg där död och kall.

Hon hade hoppats ännu till det sista att sjukdomen skulle botas. Huru hon hade bedt Gud därom; aldrig förr hade hon någonsin bedt så brinnande. Alt hvad hon förut bedt om, hade hon fått, eller snarare hade hon re-

dan haft, hon hade ju alltid egt alt hvad hon önskade. Hon hade aldrig trott, att det man beder om natt och dag af hela sin själ, kunde vägras. Men sjukdomen gick sin obevekliga gång. Hon förstod icke att Gud kunde vara så grym. — Sedan bad hon aldrig mera, hon var likasom genomisad af dödens kyla.

Mången natt kunde hon spritta upp ur sömnen af att hon tyckte sig höra igen det gnisslande ljud hon hört, när hans kista bars ut och ställdes upp på likvagnen. Människorna hade skockat sig utanför porten, hon såg deras kalla likgiltiga nyfikna blickar och hörde barnen skratta, när de kilade mellan åkdonen. Själf hade hon endast erfarit förundran öfver att det verkligen var hon, som satt i vagnen och åkte med i processionen. De hade kommit förbi en stor skylt med ett ryskt namn, och hon hade envist stirrat på den för att läsa dessa bokstäfver, ehuru hon icke kände dem. Ännu länge sedan de åkt förbi den, arbetade hennes hjärna rastlöst därmed, som om det gäلت någon sak af allra största vikt för henne.

Vid grafven hade den unge prästen, som

var ansedd för en af församlingens främste ledare, begagnat sig af tillfället för att skaka och uppröra de närvarande. Hon ryste för dessa hårda ord, som stodo i en så skärande motsats till den dödes blida minne och till hela den nyvaknande naturen rundt omkring, där alt begynte spira och gro, där hvar liten kvist i björken ofvanför dem skiftade i finaste grönt, medan fågeln slog till en drill i den ljusa bleka kvällen.

När sedan de af hennes bekanta, som själfva kallade sig troende och Guds barn, kommo för att trösta, och bekymrade för den dödes själsfrid, tviflande frågade, om han verkligen dött en kristens död, då reste sig hennes sjuka sinne trotsigt mot hela denna lära, hvars förkunnare våga döma och hvars bekännare äro så snärjda i dogmer, att hos dem den enklaste rent mänskliga känsla för hvar och en som lider, förstummas.

Hon slöt sig inom sig själf, blef dyster och grubblande. Ungdomens glada tro på att lifvet varar evigt och att sorgen aldrig kan komma, var förlorad. Hon sökte förgäfves efter någon

mening i altsammans. — — Så hade hon begynt arbeta — arbeta för att glömma.

„Hvad är lifvet — lifvet — lifvet“? — I dag hade hon följt den kära gamla ut till den tysta boningen. Anförvandten var ju redan gammal och klen; människorna, som kommit för att trösta, hade sagt, att det ju egentligen var lyckligt att hon hade fått gå bort nu. De hade med sina ovarsamma händer rört vid de finaste strängar, som binda ett människohjärta vid ett annat, och hade sårat af tanklöshet. — Medan prästen förrättat den vanliga jordfästningen, hade hon knappast hört därpå, ty hennes tankar hade flugit till de underbara rymder, som ligga bakom en nyöppnad graf. Då hade hennes öra plötsligt fångat orden: „Den gamla bärgades som en mognad sädeskärfve uti behaglig tid.“

Kanske hade prästen sagt de samma orden många gånger förut vid en graf. Han var ju ingen talare och ingen af dem, som förde det religiösa lifvet i församlingen framåt. Han var bara en gammal hedersman, som i många år redligt och samvetsgrannt skött församlin-

gens angelägenheter, men en ledare var han icke, som kunde väcka och lifva. Hans ord voro ju hvarken originella eller nya, och likvisst fick hon en förnimmelse af att de bättre än många spetsfundigheter kunde hafva en betydelse för dem, som stafva på gätans lösning. De väkte hos henne ett minne af ett fält, som hon en gång sett, och där brodden om hösten stått så tät och grön, som om den varit en mjuk matta. Hon hade undrande frågat sin farbror, landtbrukaren, om af alt detta skulle blifva säd. Han hade skrattande svarat, att på långt när icke alla korn, som sås i jorden, komma upp, samt att man ännu af brodden icke kan veta, huru mycket säd det skall blifva. Följande sommar hade hon sett fältet igen, sedan det gått i ax; den grå-gröna ytan hade buktat sig likasom i långa mjuka vågor för hvarje vind. Säden hade icke blifvit så tät, som man hade hoppats, ty det hade varit frost vid midsommartid; när man såg närmare, stucko många hvita frostskaadade ax fram mellan de andra. — Men ändå var fältet vackert. — — —

Den gamle prästens hvardagliga ord hade inom henne anslagit en sträng, som stämde öfverens med naturens egen mäktiga harmoni. Något af naturens eget lugn och stilla förbändan hade kommit öfver det oroliga sinnet. Och dock visste hon, att de tomrum, som döden lämnar, aldrig fyllas, de kunna täckas till, men där blir alltid ett märke kvar. Hon visste, att en efter annan skulle fortfarande hennes skäraste, finaste känslor obarmhärtigt rifvas sönder. Hon visste, att nu länge efteråt skulle hon finna staden öde och tom, när de goda gamla vänliga ögonen icke mera blickade ut genom fönstret, när hon gick förbi, och det grå, vänliga hufvudet icke längre nickade till henne. — Staden skulle vara så tom — — — — —

Plötsligt ringde klockan i tamburen häftigt. Det var gossen från tryckeriet eller „slafven“, som de kallade honom, som kom för att hämta manuskriptet för morgondagens tidning.

Hon for upp ur stolen och mumlade ännu drömmande: „hvad är lifvet — lifvet — lifvet? — Hvad är döden“? — Men i detsamma

blef det klart för henne, att två tidningsspalter skulle fyllas och att mer än hälften ännu återstod att göra. En lång stund hörde man bara, huru sax och penna rastlöst arbetade, medan slafven stod och trampade där ute i tamburen.

Sedan manuskriptet var färdigt och gossen bortsänd, lutade hon sig bakåt i stolen och sträkte ut armarna. Hvad det kändes skönt att räta på sig riktigt! Det forcerade arbetet hade satt blodet i lifligt omlopp. Hon kände nu icke någon längtan efter kakelugnsvrån, och när tankarna skulle återtaga sin sorgsna väg, var stämningen likasom afklipt. Där spirade upp andra mera förhoppningsfulla känslor ur bilden af det grönskande sädesfältet. Hon såg så lifligt för sig den fina grå-gröna, böljande ytan, som bildades af flere hundratusen likadana ax, och som varit så vacker, ehuru bland dem också funnits frusna ax. Dock hade äfven de döda axen engång druckit himlens sol, också de hade spirat, lefvat sitt lif och gjort fältet fagert, ehuru de hade vissnat i förtid; — men alla de som lefde sträfvade rastlöst framåt, uppåt. — — — — —

För första gången kände hon, att arbetet icke blott döfvat sorgen; hon genombäfvades likasom utaf en känsla af glädje öfver att *hon* lefde.

H e m m a.

Magistern hade för några dagar sedan kommit hem efter en tvåårig studieresa på kontinenten. Han hade icke stannat i Helsingfors, utan samma kväll genast rest ut till föräldrarnas sommarvilla, som låg en timmes väg från staden ute i skärgården. Det hade blifvit en fröjd. Han hade kommit en dag tidigare, än han var väntad, därför hade ingen varit honom till möte i staden. Modern hade hela dagen bara gått och räknat timmarna, till dess hon skulle resa in till Helsingfors och minst hvarannan timme hade de telefonerat till ångbåtskontoret. När fadern efter embets-

tidens slut kom ut med båten klockan tre, hade han emellertid hört, att ångbåten från Lübeck väntades först följande dag på förmiddagen, och så hade modern fått ge sig till tåls. Men ett par timmar därefter hoppade magistern själf med ett muntert språng från den lilla skärgårdsångarens däck ned på bryggan invid villan och gjorde sålunda ett streck i alla beräkningar.

Det var bra angenämt för honom att första morgonen vakna i sin egen fina hvita säng, efter att hafva legat i alla möjliga värdshussängar. De höga björkarna utanför fönstret hade susat sakta och behagligt och kastat långa rörliga skuggor öfver sängtäcket och upp på väggarna. Han hade legat vaken en lång stund och njutit, först af stillheten, som var så välgörande för nerverna efter den långa resan, och sedan af kaffebrickan, som modern skickat in fullrågad med en massa delikata bröd och kakor, just sådana som han tyckte om.

Sedan hade de alla där hemma täflat om att passa upp på honom och skämma bort honom, och han tog nådigt emot all hyllning.

Modern hade ordnat hans rum, såsom hon trodde att han helst ville hafva det, men om han icke var belåten därmed, skulle hon genast ställa om på annat vis. Hon brydde sin hjärna med att finna på anrättningar, som riktigt skulle smaka honom. Hon tyckte han såg så blek, mager och öfveransträngd ut; han hade visst arbetat för mycket, därför måste han nu äta duktigt och stärka sig. Systrarna voro hans ödmjuka slafvinnor i förtjusningen öfver de långa eleganta pariserhandskarna med otaliga knappar, som han hade haft med sig åt dem. Bröderna hängde honom i hälarna hela dagen likasom hundvalpar och beundrade allt, hvad han företog sig. Också fadern hade blifvit helt intresserad och upplifvad af att prata och höra om förhållandena i den stora världsstaden.

Emellertid varade denna angenäma tid endast få dagar. Han måste infinna sig i staden den första september, emedan han skulle börja sin bana här hemma med att undervisa i en af hufvudstadens nya samskolor. Det var med ganska stort intresse han tänkte på denna

värksamhet i en samskola; visserligen hade han icke några särdeles höga tankar om flickors intelligens i allmänhet, men han hoppades kunna göra åtskilliga psykologiska rön, som skulle komma hans vetenskap till godo. Hvad sedan den där mycket omordade pedagogiska sidan af samskolan beträffade — så — hm --; han var i allmänhet skeptisk af sig, den unge magistern, eller gaf sig åtminstone sken af att vara det. — — — — —

Nu satt han hemma i den stora toma våningen i staden och hade dödande tråkigt. Sedan återseendets första glädje i hemmet väl var förbi, var det icke utan att han begynte längta ut igen. Så otrefligt som han nu hade det, skulle han varit färdig att gå ned till hamnen och stiga ombord på första bästa båt till utlandet. Utom det rum han själf bebodde, var hela hemmet i oordning, såsom det stått hela sommaren: kritade fönster, hvita öfverdrag på soffor och stolar, alla de småsaker, som göra ett hem så ombonadt och trefligt, undanställda och på pianot och borden tjökt

af dam, i hvilket magisterns rastlösa fingrar redan hunnit rita otaliga initialer och krumlurer. Ingen annan fanns i hela den stora toma våningen än gamla Mina, som var döf, och som sommar efter sommar lik en drake, som vaktar sina skatter, vaktade de henne anförtrödda rummen.

De få kamrater, som voro i staden denna tid på hösten, hade han redan i går träffat på Norra Esplanadgatan. Under promenadtiden hade där småningom samlat sig en hel liten skara kring den återkomne europeen, som gick midt i flocken med en angenäm känsla af öfverlägsenhet, af välsittande kläder af utländsk snitt jämte oklanderliga skor och handskar, samt njöt af all hyllning och beundran. De hade flanerat af och an och så gått ett par slag genom den nybyggda passagen.

Några af de allra yngsta kamraterna skulle nödvändigt visa honom, att Helsingfors också höll på att blifva en stor stad. De voro för naiva med sin hänförelse för Helsingfors — somliga af kamraterna —; han måste ännu småle öfverlägset vid tanken härpå. — Alt

här hemma var ju så smått och trångt. Och hurudana voro människorna? Trumpna och tvära; de likasom bemödade sig att vara så ohöfliga som möjligt, hvilket de kallade ärlighet. Graciösa! voro de just icke; huru tungt de gingo och huru säfligt de rörde sig; han gjorde ofrivilligt en jämförelse med den lifliga lättfotade skaran på pariserboulevardernas glatta asfalt. Och de flesta af kamraterna — de voro ju dugliga och bra, — men där var något inskränkt i alla deras små knutintressen, partitvister, split och gräl. — Uff, han kände att han var hemma igen. — Men han skulle minsann icke låta den stora fria syn på tingen, som där ute kommer såsom af sig själf, krympa ihop; han skulle åtminstone icke låta snöra in sig i dessa trånga förhållanden.

Han blåste ut röken från cigaretten i små sirliga ringar, medan han kastade sig i soffhörnet och sakta slog fötterna mot hvarandra. Vid åsynen af sina fina välputsade skor log han högt. Medan han ännu låg i sängen i morse, hade han hört Mina, när hon skulle blanka dem, välsigna sig där ute i köket öf-

ver att människorna i utlandet kunde hitta på att göra så långa och spetsiga skor, alldeles likadanna som båtarna i hennes hemtrakt i Tavastland.

Han hade packat upp sina saker, den ena efter den andra, och vid åsynen af dem erinrat sig små glada episoder från de förflutna åren, än härifrån, än därifrån. Böckerna hade han städat upp på bokhyllan. Hans blick for gillande och hans hand smekande öfver de långa jämna raderna. Där stodo de som förposter för alla de stora modärna idéerna.

Han sände ut en hel rad små sirliga rök-ringar. Det var icke roligt att sitta här; hvad i all världen skulle han taga sig till hela den långa eftermiddagen och kvällen! Det var för sent att resa ut till landet och lönade för resten icke mödan, när han ju måste vara i staden tidigt följande morgon. Det var icke teaterkväll, och att sätta sig ned vid arbetet, var icke inbjudande; dessutom hade han beslutit att hvila ut efter det altför trägna arbetet i utlandet denna sista tid, då han hållit på i biblioteket i Paris från morgonen, till

dess det var tid att gå hem till dinern på kvällen.

Han funderade på att söka upp någon af sina vänner. — Men hvilken? — Han plägade indela dem i tre slag: kamraterna, de förlofvade och de gifta. Af kamraterna voro ännu de flesta på landet, och de förlofvade lönade det sig i allmänhet aldrig att söka få tag i. När någon af kamraterna förlofvade sig, var han en längre tid fullkomligt förlorad för sina vänner. Sökte man honom i hans hem, var han antingen icke hemma, eller ock, om man händelsevis lyckades se en skymt af honom, skulle han just gå ut, emedan han naturligtvis lofvat sin fästmö att komma till henne „precis på klockslaget.“ Eller också var fästmön på besök i familjen, när man kom, och man blef artigt ombedd att stiga in i salongen, där de förlofvade sutto för sig i en liten soffa, som jämt rymde två personer. Samtalet rörde sig uteslutande kring helt likgiltiga ting, som ingen af de talande egentligen als bekymrade sig om, och tynade helt och hållet bort, när de båda i soffan föllo in i en

duett med långa pianissimo'n. Man hade föga af den forna kamraten och stannade sällan kvar längre, än artigheten fordrade.

Så kommo de gifta vännerna; längre än till nygifta sträkte sig strängt taget icke magisterns erfarenhet. De voro afgjordt att föredraga framför de förlofvade, och det var något gladt och pikant i att komma till ett sådant där nyinredt litet bo, där alt var så fint, putsadt och blänkande. Men så skulle man också se på och beundra hvarenda sak. Fanns där sedan ännu en bébé i huset, så blef denna medelpunkten, kring hvilket samtalet rörde sig, och när barnet förevisades måste man hålla sig allvarsam vid den öfverraskande underrättelsen att det var „det sötaste barn på jorden.“

De som därför trodde, att den unge magistern var en enstöring eller i allmänhet okänslig, gjorde honom orätt. Tvärt om var han glad och mycket omtykt i sällskapslifvet, ehuru något fruktad för sin hvassa tunga. Han tyckte mycket om fruntimmerssällskap och svärmade nästan ständigt för någon af de unga damerna inom den krets, där han umgicks. I hans

album sutto icke herrarne i långa oafbrutna rader. Där stucko fram mellan dem unga glada flickansikten: vackra fina engelska misser, täcka hurtiga norskor, alla minnen från hans resor. Han smickrade sig med att vara mycket omtykt af damerna.

Men längre fick det icke gå. Han brukade ibland med skämtsam ton, ehuru där låg allvar under, draga upp paralleller mellan kärlek och vetenskap för att visa, huru den senare alltid får draga det kortare strået. — Huru gingo de icke där i våra trånga förhållanden och trälade för födan och rakt „kastade bort sig“, flere af desse unge vetenskapsmän, som man hade trott skulle länka forskningen i nya banor här hemma. — Magistern hade högt och heligt svurit på, att han icke skulle „förstöra sin framtid“, — åtminstone icke på mycket länge ännu.

Han begynte fundera på att i kväll gå till Gustaf Berg. Berg var den äldsta af hans vänner och gift sedan några år, han hade gift sig mycket tidigt och utan att ega något, med en flicka, som var lika fattig som han. Hela den

tid, de varit gifta, hade de vistats på en annan ort och nu, medan magistern varit borta, flyttat till Helsingfors. — Det kunde vara roligt att se, huru de hade det nu för tiden; och frun var ju också en bekantskap att göra.

Egentligen voro ju unga fruar pikantare än unga flickor, — men Bergs fru var född och uppvuxen i en småstad, — så det var kanske altför mycket landtlig oskuld. — —

Magistern knäpte bort litet aska, som fallit på rockuppslaget, och begynte göra toalett. Den tog alltid sin rundliga tid. Han var ingen sprätt, men han var mycket noggrann och ordentlig samt mån om att alltid vara ytterst korrekt. Medan han ännu var barn, hade sysskonen redan skrattat åt denna noggrannhet, som egentligen hade sin grund i rädslan att sticka af och göra sig löjlig. Det var hans svaga punkt, den i hvilken han lättast angreps och sårades. Som barn hade han redan kunnat tigga och bedja modern att göra hans kläder „precis sådana som de andra gossarnas.“ Om höstarna gick han i det längsta till skolan i bara tunna rocken; han sade att han

icke frös, ehuru läpparna voro alldeles blå, och han altjämt i smyg blåste i händerna, hvilka röda som kokta kräftor hängde ut ur rockärmarna, styfva och svullna. Så länge icke de andra gossarna gingo i paletå, frös han hellre så att tänderna skallrade, än att de skulle skratta åt honom och kalla honom käring.

Denna fruktan för det löjliga hade under årens lopp gifvit hans karaktär en säregen prägel. Han kunde helt plötsligt blifva stött eller sårad, utan att kamraterna visste hvarför. Rädslan att blottställa sig hade gjort honom öfvermåttan kritisk och denna kritik hade frodats och fått sin rikliga näring i den hufvudstadskrets, där man så lätt åstadkom godtköpskvickhet på bekostnad af sin nästas svagheter. Medan han ängsligt gömde sina verkliga känslor, hade hans lynne småningom fått den tillsats af satir, som ofta gjorde hans skämt mera bitande och sårande, än det var menadt, och som kom honom att drifva med saker, som han egentligen icke önskade drifva med. Vistelsen i Paris, där det löjliga alltid är ohjälpligt förloradt och prispifvet åt hå-

net, hade om möjligt än mera utpräglat detta drag. — — — —

Medan han nu omsorgsfullt knöt sin halsduk framför spegeln, tvärstannade han plötsligt, och hans ansikte fick ett förfäradt uttryck. — Så när hade han glömt att Berg redan hade huset fullt af småbarn. Och småbarn — hu då! — Han mindes med förskräckelse, huru han engång kommit till en bekant familj, där barnen stökat till i alla rum. Fadern och modern hade hela tiden haft fullt upp att göra med att hjälpa upp dem som fallit, att blåsa på fingrar, som blifvit brända, eller rädda undan föremål, som varit i fara att blifva sönderslagna, medan i rummet bredvid lillan gjort den mest öronskärande musik, så man icke kunnat tänka på något ordentligt samtal. Också hade magistern så fort som möjligt tagit till flykten.

Om Bergs barn hade magistern så ofta och så grundligt blifvit påmind, att det var omöjligt för honom att ignorera dem. Medan han arbetade i biblioteket i Paris, hade han haft en gammal tidning hemifrån som omslag

kring böcker och papper. Hvarje morgon, när han vecklade upp sitt paket, och hvarje kväll, när han slog in sina saker, stirrade mot honom i stora feta runda bokstäfver annonsen:

En gosse.

Rosa och Gustaf Berg.

Detta ständiga upprepande af samma sak hade satt hans eljes nyktra fantasi i rörelse. Gud vet huru många barnet det var; han såg för sig en hel skara små orostiftare.

Medan han stod här tvekande och obetsamt med halsduken i handen, hade skymningen fallit på. Hela filen af obebodda rum, som han kunde se genom sin öppna dörr, stirrade emot honom och föreföll ännu mera obedd och otreflig än vid dagsljus. — Nej, det var verkligen icke att stå ut med.

Han knöt halsduken, tände en ny cigarett och vandrade smågnolande af med snabba och elastiska steg, såsom det blifvit hans vana att gå på den stora världsstadens jämna asfaltgator.

I trappuppgången till Bergs hem mötte han denne och ville vända om.

„Nej, det får du sannerligen inte“, — Bergs lugna hederliga ansikte sken af belåtenhet. — „Jag måste föra dessa handlingar till öfverdirektören, men är strax tillbaka, jag dröjer högst tjugu minuter. Nej, — nej, du får inte gå. Du kan ju sitta ned där uppe hos mig så länge. Min hustru är hemma och skall hålla dig sällskap.“

Berg lade tydligt med stolthet tonvikt på dessa två ord: „min hustru.“ Åtminstone föreföll det magistern så.

Medan Berg skyndade ned för trapporna, ringde magistern på. Han blef insläpt och steg in i en liten salong, som var mycket enkelt möblerad, jämförd med dem han blifvit van att se med parisiskt „bibelot“ i alla vinklar och vrår. Det sågs tydligt att den kassa, för hvilken man köpt alla dessa enkla saker, varit mycket begränsad och att egaren haft intet att ge ut till öfverlopps. Ett par högst eleganta små plyschklädda bord, ett staffli för taflor och en eldskärm samt några andra småsaker, som als icke hörde i hop med det öfriga, presenterade sig genast som forna bröl-

lopgåfvor. Alt var emellertid så nätt och prydligt uppställt att rummet var treffligt, och därtill var det mycket ordentligt.

Det måste vara fruns förtjänst, — tänkte magistern i det hans blick granskande för öfver de några böckerna i praktband, som lågo på bordet framför soffan. — Bergs ungkarlsrum var minsann det oordentligaste hål, man kunde se. — Han log vid tanken på detta lilla tarfliga rum med en hel hop stöflar i vrån, en massa omaka strumpor i spjällsnöret och en gammal skinnklädd soffa med otaliga små hål, ur hvilka stoppningen tittade fram. Här hade de haft mången het dispyt tillsammans.

„Frun ber magistern vara så god och sitta ned. Hon kan inte komma just nu, för hon håller på att baka“, — sade en tjänsteflicka, i det hon gjorde en nigning i dörren och försvann med detsamma.

„Så—å“, — mumlade magistern i det han drog upp ögonlocken på sitt satiriska vis. Det var icke utan att han med en viss skadeglädje tänkte på, huru förlägen Berg skulle blifva, när han kom hem och fann vännen ensam,

han som varit så säker på att „min hustru“ var där och tog emot. — Sådant var det äktenskapliga lifvet, frun i köket och mannen öfverhopad med arbete för att försörja familjen.

Längre kom magistern icke i sina pessimistiska betraktelser. Han hörde dörren, som ledde till ett inre rum, sakta knarra och såg att den sköts upp, medan ett litet rundt bylte vaggande och osäkert steg öfver tröskeln.

„Så där — ja“ —, mumlade han otåligt, — „nu komma ungarna hit, det fattades bara“!

Byltet hade stannat borta vid dörren. Man såg endast ett ljust rundt hufvud och i det två stora ögon, som häpna stirrade på den främmande; hela den öfriga kroppen försvann vid den svaga belysningen i runda obestämda konturer.

Förvånad öfver den absoluta tystnaden, såg magistern åter bort mot dörren.

„Kom hit“, — sade han uppmuntrande och knäpte med fingrarne, såsom man gör till en liten hundvalp.

Byltet var fortfarande tyst men stack fing-

rarna i munnen och tog långsamt ett par steg framåt.

Magistern såg nu att det var en liten knubbig gosse på ett par riktigt tjocka och bastanta ben. Han väntade nyfiket på, hvad den lilla varelsen skulle taga sig till och såg därjämte alt emellanåt mot dörren, om ej några andra småttingar skulle följa efter. Han visste, att något så skyndsamt som möjligt borde göras för att förekomma ett möjligt utbrott af dåligt lynne. — Men hvad i all världen brukade man göra för att roa små barn!

Efter ytterligare några uppmuntrande ord, som den lille alldeles icke tyktes höra, drog magistern upp sin klocka; han hoppades innerligt att åtminstone säkerställa sig för den här ena, innan hela den öfriga skaran kom till.

Klockan — det var något handgripligt, som den lille förstod. Han närmade sig, först litet dröjande, men sedan kom han ända fram till magisterns knä, stödde sin lilla knubbiga hand mot hans ben och lutade fram sitt hufvud för att få klockan intill örat.

En sådan liten lustig tjock tingest! —

Magistern hade knappast förr sett ett litet barn på så nära håll. Gossen tyktes ännu icke kunna tala, men gaf ändå sin önskan, att få klockan i handen, tillkänna på ett mycket expressivt vis. Det var något intressant i denna vältaliga tystnad, som förbyttes i ett glädjehrop, när urboetten flög upp såsom för en osynlig makt, i det pysen blåste därpå. Magisterns afsikt att säkerställa sig för orostiftaren begynte förbytas i en önskan att närmare lära känna denna miniatyr-människa.

„Vill du komma till farbror“? — sade han och böjde sig efter pojken, som förskräkt vek tillbaka. — „Nej, nej“, — kom svaret mycket bestämdt.

När magistern emellertid icke gjorde några vidare försök i den riktningen, växte åter barnets mod. Klockan hängde där så glänsande och lockande. Gossen närmade sig åter. — „Ta' me“, — sade han och sträkte upp händerna med en uttrycksfull åtbörd.

Han var duktigt tung och mjuk och varm. Magistern satt där tafatt och förlägen för hvad han skulle göra med denna ovanliga börda.

Men den lille hjälpte honom ur förlägenheten. Han tog först ett bastant tag i magisterns sirligt tillspetsade mustasch, som hvarje morgon fordrade en half timmes omsorgsfull vård och ans, men sedan förändrade han taktik. Han fick sikte på sina egna små fötter, som stucko fram under kolten i lustiga runda nedhasade skor med ett hål på ena stortån. Med förtjusning stack han pekfingret in i hålet och gjorde noggranna jämförelser mellan de båda skorna, alt under ett obegripligt jollrande samt de mest uttrycksfulla åtbörder. Han tröttade emellertid snart och ville taga en af böckerna från bordet, men den tog magistern ifrån honom, — barn fingo icke leka med böcker. — Då började han kvinka. Samtidigt hördes ett misstänkligt ljud från rummet bredvid.

„Så där ja, — nu går det lös“, — tänkte magistern. — „Om den här blott får börja, så stämmer nog hela skaran där inne upp. Början måste till hvarje pris förhindras“. — Och glömande sin värdighet och sina teorier för den obevekliga tvingande nödvändigheten, föll han ned på knä på mattan framför barnet och bör-

jade ursinnigt klappa i händerna. Situationen skulle varit ohållbar för magistern, men lyckligtvis räddades han af Berg, som i detsamma trädde in.

Magistern sprang upp, förlägen öfver att öfverraskas i denna ställning och slog ifrigt med näsduken dammet från benkläderna, men Berg tyktes anse saken helt naturlig.

„Hvar är Rosa“? — sade han förvånad, sedan de slagit sig ned i länstolarna och han med minen af en riktigt van gammal sköterska tagit gossen i sitt knä.

„Hushållsgöromål“, — svarade magistern i spetsig ton.

Berg märkte als icke åtlöjet. Han hade fått en retsamt oåtkomlig husfaderlig värdighet, tyckte magistern.

„Gå och fråga, om mamma kan komma nu redan“, — sade han, i det han stälde ned pysen, som genast satte af vaggande på gånge och bredbent.

När tvänne vänner råkas efter en lång skilsmässa, tycka de sig hafva en oändlig mängd saker att tala om, men skilsmässan har gjort

dem främmande för hvarandra och de finna alltid hvarandra mer eller mindre förändrade. Innan den gamla känslan af personlig gemenskap kommer tillbaka, sitta de och iakttaga hvarandra i smyg, och istället för det de önskade säga, rör sig samtalet kring betydelselösa saker, som egentligen intressera ingendera af dem. Den unga frun hade en känsla af att hon var till öfverlopps och att hon bara störde de båda vännernas första möte. Dessutom var hon blyg och rädd för magistern, som hennes man så ofta talat om, och som var så intelligent och öfverlägsen. Han skulle nog finna henne rysligt dum.

Berg var den ende, som var riktigt nöjd och väl till mods. Han var i allmänhet fåordig och inlät sig sällan i långa diskussioner. Hela den tid deras vänskap varat — den började redan i skolan, ehuru Berg var några år äldre — hade det mest varit magistern, som talade och demonstrerade och Berg som hörde på, i det han då och då högg in med en motsägelse, hvilken gaf uppslaget till en ny dispyt. Nu satt han här med barnet i sitt knä

och rökte cigarren i långa sugande drag, högst belåten med att återse vännen och att exponera sin lycka.

Denna stilla lycka blef emellertid magistern för stark; han kastade sig med ens öfver en episod från sina resor och började berätta. När han gaf sig mödan, kunde han berätta utmärkt väl, underhållande och lifligt. Till sin förvåning fann han att den unga frun, som suttit där så tyst och tafatt, helt och hållet lät taga sig och blef språksam och intresserad. Hon hade aldrig varit utomlands, men hennes högsta önskan var att „åtminstone komma öfver till Stockholm före sin död.“ Med armbågarna stödda mot bordet och glänsande ögon hörde hon nästan andlös på skildringen af en bäragsbestigning.

Först tyckte magistern att hon var bra naiv; men småningom smittades han af hennes entusiasm, sprang upp och talade under lifliga åtbörder. Han hade just kommit i berättelsen till det spännande ögonblicket, när han skulle bestiga själfva den yttersta spetsen af „tinden“, dit han hunnit efter att hafva

gått på händer och fötter öfver „urerne“, med yxan huggit trappsteg i isen och varit på väg att tumla ned i ett bråddjup, — då hans skildring afbröts af ett kvinkande i rummet bredvid.

„Förlåt“! den lilla frun var på ögonblicket där ute och strax tillbaka igen.

När hon lät mannen brygga åt sig en liten toddy med „bara en droppe kognak uti“, var hon riktigt söt, tyckte magistern och på ntet vis småstadsaktig. Och så var där något fint och rent öfver henne, hon likasom spred en atmosfär af renhet kring sig. Han hade sett så mycket onatur, koketteri och flärd och hans fina estetiska sinne kände genast att detta var något sällsynt naturligt och äkta. Han började finna Berg förskräckligt lugn och flegmatisk; kunde man sitta och röka så där som en skorsten, när man hade en så söt liten fru. De stora ögonen uttryckte så lifligt hennes känslor; de skrattade, blefvo förvånade eller förskräkta eller fingo ibland ett klipskt uttryck, som visade att hon mycket bra uppfattade pointerne. Något så ursprungligt hade

magistern icke sett på länge. Att hafva en åhörarinna, som så följde med hvart ord, kunde icke annat än smickra honom.

Berg njöt, både af att höra på berättelserna, och kanske mest af att se vännen, som han beundrade och stälde så högt, vara älskvärd och förekommande mot Rosa. Cigarren gaf ifrån sig riktiga rökskyar som uttryck för hans belåtenhet.

Magistern eldade upp sig. Han talade om pariserlifvet och hade lagt sig till med riktiga parisergester. — „Pas plus que ça“, — härmade han med pariseraksent, i det han knäpte med pekfingrets nagel mot tummen. Han gaf korta liffulla skildringar, genomväfda med roliga anekdoter. Isynnerhet var där en, som var rolig, som väckt stor sensation i Paris senaste vår, och som verkligen var sann, ehuru den under vandringen genom tidningsprässen fått flere otroliga tillsatser. En klok hund spelade hufvudrolen däri, och magistern och den unga frun kommo underfund med att de ytterligare sympatiserade i sin stora förkärlek för hundar. Magistern brukade ibland pessimistiskt

yttra, att hundar voro mycket trognare och bättre vänner än människorna, och han var outtröttlig i sina omsorger om sin egen stora präktiga rapphönshund. Berg flikade säfligt in, att Rosa tyckte lika mycket om deras Diana som om lille Nils. Diana var en taxhund, och de kommo genast öfverens om att taxar voro ovanligt trefliga djur.

Magistern kryddade sina historier med humoristiskt skämt; så kommo jämförelser och spefulla anmärkningar öfver det tungfotade lifvet här hemma, till dess den unga frun var alldeles förbi af bara skratt.

Under en af de allra roligaste historierna hördes plötsligt kvinkandet där ute starkare än förr. Frun skyndade ut. Med det samma sjönk magisterns sinnesstämning. Det lönade visst mödan att sitta här och vara spirituell för folk, som hvarannan minut skulle ut och se om barnen. — Han hade för en stund funnit sig så väl i sällskap med denna lilla enkla familj, han hade nästan med rörelse sett den lilla individen, som nu satt där så lugnt insomnad med hufvudet mot faderns bröst, — men visst voro

ju barnen till besvär för gammalt folk — och egentligen var det riktigt förargligt att se, hvilken gammal barnpiga Berg hade blifvit.

När frun kom in, steg magistern upp för att gå.

„Nu redan“, — sade hon med en ton och min, som uppriktigt antydde en sviken förhoppning. — „Jag trodde, att vi skulle få hålla magistern kvar på te.“

Också Berg sökte beveka honom att stanna, men han hade plötsligt beslutit att arbeta ännu på kvällen.

Medan de stodo ute i den lilla tamburen, som var så liten att tre jämt och nätt fingrum, slog Berg sin hustru på axeln och blinkade betydelsefullt åt magistern.

„En sådan liten rar gumma, och gossen sen! — Du får alt lof att gifta dig, — du inbitne ungarl.“

Vid ett annat tillfälle skulle magistrerns snabba blick för det, som var fint och vackert, uppfattat det vackra i denna lefvande bild af enkel lycka, men han var uppretad och hans satiriska lynne behöfde aflopp.

Med en nästan fiendtlig blick på den sofvande gossen, som Berg bar på armen, svarade han, i det han tänkte på hela skaran, som förstört kvällens nöje för honom.

„En ja — men hela raden — bevars då.“

Berg och hans hustru sågo frågande på hvarandra.

„Ja, de som stält till oväsendet därute hela kvällen“, — tillade han.

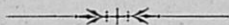
Men nu bröt där lös ett häjdlöst uppslupet skratt. Det kom för Berg i långa ljudliga oh — oh — oh, och frun gick hela skalan uppför gång på gång. När Berg omsider kunde få fram några ord, kommo de stötvis:

„Vi ha inte flere — ha, ha, ha. — Men det var ju — ho — ho, — Dianas nyfödda va — ha — va — va — halpar! — —

Magistern rykte till sig sin hatt. — Det var ju han som varit löjlig hela kvällen — ohjälpligt löjlig. — Han rusade ned för trappan. Där stodo de och skrattade och historien skulle komma ut.

„Kom riktigt snart igen och se på taxarna.“ — ropade de efter honom. Och så hörde han igen deras okonstlade sunda glada skratt.

När han kom ned på gatan och tände sin cigarett, kände han sig högst illa till mods. Det var numera icke bara därför att han blifvit utskrattad. Där smög sig öfver honom en känsla af blygsel öfver det satiriska lynne, som hela aftonen kommit honom att göra narr af något, som ju egentligen var det finaste och vackraste vi hafva här hemma: de små enkla hemmen, vårt starkaste värn.

En bouppteckning.

Längs en liten bit af gatan hade man strött granris, invid porten stodo tvänne granar och utanför höllo några isvostschiks-slädar. Midt bland dem stod likvagnen som en stor svart låda med tak öfver, svarta draperier och silfver fransar samt i hörnen tofsar, som svängde af och an för vinden. Kuskarna slogo med armarna eller sprungo ned på gatan och trampade med fötterna för att hålla sig varma. Några madamer och barn hade samlat sig för att se på liktåget, och ur granngårdarnas portar och bakom fönsterrutorna tittade här och där fram något nyfiket ansikte.

„Så — så, — att hon nu har slutat“, — sade en madam, i det hon drog sjalen tätare kring axlarna.

„Ja, — hon var inte gårgammal — hon“, — inföll hennes granne, —“ nitti år. Men rak var hon till det sista, för jag såg henne vandra här med mjölkbuteljen i handen och piraten på armen, när hon kom från torget på morgnarna. För si, — hon ville aldri' låta nå'n hjälpa sej, — hon inte. Hon var så misstänksam, att hon hellre svalt, än åt nå'nting, som en ann' bar hem från torget. Hon var rädd att bli förgiftad, — sa' di. — Och snål var hon, så att hon lär ha ätit båd' härsken och skämd mat, hellre än att kasta bort nå'nting och aldri' gaf hon en gruta åt en fattig. Amper var hon, och lustig såg hon ut i sin gamla gröna kappa me' många veck och en liten rund krage, — så'n som farmor min hade i tiden, — och bahytt på hufv'et. Men hon ska' ha varit herrskap ändå, fadern hade varit sjökapten, stod de' i tidningen. — Och pengar had' hon, och dom var hon så rädd om, att hon aldri' tålte att en ann' kom in i hennes rum. Men

inte had' hon mycke' fröjd af dom, inte. För Blomskan, som var där och skötte henne nu till det sista, sa' att hon ska' ha haft en så'n gruflig oro för byrålådan — de' var säkert den pengarna förvarades i. Och silfverskedar had' hon, men aldri' fanns där annat än en gammal blecksked att ge in meklamenterna me“.

„Fast Gud bevare, — inte ä' jag den, som vill stå och tala ondt om människan på hennes döda mull. För aldri' gjorde hon ondt åt nå'n och höflig var hon allti'. En gång, när de' var en så'n grufligt svår halka, såg jag henne komma gående och tänkte, att jag sku' hjälpa de' gamla skrället en smula just vid porten, då de' var så halt. Och då tacka' hon vackert och sa', att jag var en beskedlig människa, — fast nog spände hon riktigt barska ögon i en ändå“. — — —

„Det är gamla fröken, som är död“, sade två barn, hvilka stodo och sögo på hvar sin istapp, som de slagit af från en ränna.

„Hon var stygg, hon“, — menade gossen, —“ hon grälade en gång och lofvade

skicka efter polisen, när jag tog rönnbär och äpplen ifrån trädgården“.

„Ja, men det är synd att stjäla“, — svarade flickan.

„Åh, — inte är det att stjäla att ta några fattiga rönnbär eller äpplen“.

„Jo, men hon var bestämdt inte så stygg ändå“, — vidhöll flickan, — „för jag såg henne en gång lyfta ned en kattunge, som gossarna hade ställt upp på portstolpen, och som var så liten att den inte kunde komma ner igen“.

Gossen skrattade föraktligt åt flickans argument, knäpte med sina rödfrusna fingrar och bröt sig ett nytt stort isstycke.

„Nu kommer de!“

För ett ögonblick blef det lif och rörelse utanför porten. Likvagnens lucka slogs ned med ett obehagligt gnisslande ljud och kistan sköts in. Hästarna, som blifvit otåliga af att vänta, trampade och kuskarne snärtade åt dem med piskan för att tygla dem under de få minuter, som behöfdes för att ordna den korta processionen. Många voro de ej, som följde med i tåget, endast de legda bärarena och

några af hyresgästerna i gården, hvilka, så länge de bott där, varit vana att se „gamla frökens“ originella gestalt, när hon hvarje morgon, punktlig som ett urvärk, vandrade af till torget och hvarje eftermiddag på det bestämda klockslaget gick ut att hämta frisk luft. De hade då bytt en hälsning eller ett ord eller par med den gamla enstöringen; längre sträkte sig icke bekantskapen. Några släktingar hade hon icke, eller ville åtminstone ej veta af. — — — — —

Några dagar efter begrafningen var bo-uppteckning. När gamla frökens testamente bröts, befanns att hon egde ungefär ett tiotal tusen mark, som hon testamenterat till kommunens fattiga. Då inga släktingar funnos, som togo boet om hand, sände magistraten ett ombud, som skulle ordna alt.

Det var litet kyligt där inne i rummet, som nu stått obebodt. Magistratsherren vandrade upp och ned med händerna instuckna i paletåfickorna, medan tvänne fattighusgummor sutto på golfvet och sorterade och genomsökte de efterlämnade sakerna. Lådorna i den gamla

byrån hade blifvit utdragna och stälda på golfvet, en gammal tung järnbeslagen kista, som eljes alltid varit så omsorgsfullt igenläst, stod öppen, och gamla lumpor, kläder och papper lågo spridda öfveralt i rummet. Från alla dessa gamla saker spred sig en frän obehaglig lukt af dam och smuts. Magistratsherrn pustade då och då och blossade ut väldiga rökmoln ur sin cigarr.

„Förbannadt obehagligt göra det här,“ — mumlade han.

En af fattighusgummorna höll upp en lång, smal och mycket väl hopsydd påse af segelduk, liknande en väl stoppad tjock korf.

„Sprätta upp den där,“ — sade magistratsherrn och såg med en blick af nyfikenhet och afsmak på den underliga tingesten.

När det gick långsamt att sprätta, ty styn-gen voro mycket täta och tråden stark, ropade han otåligt:

„Klipp upp skräpet“!

Från detta underliga förvaringsställe rullade ut femton blanka två marks stycken, och väl omlindade med trasor och papper funnos här äfven obligationerna i banken.

Man letade vidare bland lumpor och skräp. Det var en riktig högtidsstund för de båda fattighusgummorna; hvarje fynd sporrade deras ifver. Hvarje vrå genomsöktes, hvarje klut vecklades upp. Ingenting kunde kastas bort, utan att först blifva undersökt, hvem kunde veta, hvilka skatter som doldes där. Alt det som „gamla fröken“, som varit så mån om hvar enda papperslapp och hvar enda bandstump, småningom samlat och gömt på under årtal, låg här utbreddt och nyfiket granskadt och omtummadt af de båda gummorna. Det som hade varit kärt för henne, som gömt minnen från hennes ensliga lif, dessa klädesplagg, som hon i forna tider, när hon lifnärde sig med att sy linnesöm, med otrolig flit och omtänksamhet skarfvat ihop af idel små öfverblifna lappar, skrattdde man åt och kastade i lumpkorgen. Slutligen, när ur ett med papper, lappar och band omsorgsfullt omlindadt bylte, framkom ett helt dussin stora gammaldags silfverskedar, kunde gummorna icke återhålla sitt jubel. — —

Där knackade någon på dörren.

Magistratsherren, som efter fyndet af skedarna återvändt till fönstret, där han stod och otåligt trummade en marsch på rutan, ropade ett barskt: „Kom in!“

Han vände sig icke om; det var väl igen någon af folket i gården, som af nyfikenhet gjorde sig ärende hit upp, flere af dem hade redan stuckit sig in. — Det var för odrägligt med detta språng af gamla käringar.

„Förlåt att jag stör!“ — Det var en ungdomlig röst, som sade detta med ett blygt tonfall. Herren vände sig genast hastigt om.

Vid dörren stod en ung flicka. Hon var liten och späd och hade stora ljusa ögon, som med ett litet skrämmt men på samma gång nyfiket uttryck irrade omkring rummet. Kläderna voro tarfliga men omsorgsfullt putsade och hade till och med en viss anstrykning af elegans, likasom om de blifvit vända och ändrade många gånger.

Hon rodnade, neg och sade ännu en gång: „ursäkta,“ — Så drog hon nervöst i fingerändarna af sina handskar och visste icke rätt, huru hon skulle komma fram med det hon hade på hjärtat.

„Det är så — — det är så att“ — — —

Hvad kunde hon vilja? Hon såg ut att vara sömmerska eller något liknande. Magistratsherrn gick några steg framåt.

„Kanske är det någon släkting till den döda“? — sade han uppmuntrande, egentligen mest för att säga någonting. Hon såg ju helt näpen ut.

„Ja, vi voro ju släkt,“ — svarade flickan med synbar lättnad öfver att hafva blifvit hjälpt på trafven, — „ehuru moster aldrig ville veta af det. Men nu ha vi tänkt att när hon är död, skola väl alla sakerna säljas på auktion, och därför ville jag komma och fråga, om jag inte nu redan kunde få köpa hennes gamla psalmbok. — Den har fordom tillhört min morfar, han och moster här voro kusiner. När morfar dog, måste alt hvad han egt gå på auktion rubb och stubb, och då ropade moster in psalmboken. — Men nu ville vi så gärna ha den tillbaka, för i den har morfar själf skrivit alla sina barns och barnabarns namn samt år och datum, när de föddes, och ett kors för dem som äro döda. Vi ha intet minne efter mor-

far, som vi höllo mycket af — alt måste säljas för att betala skulderna — och vi ville så gärna“ — — — — Hon såg bedjande upp till magistratsherrn.

Han hade blifvit intresserad:

„Jaså, ni voro släkt, — nå men ni hade ingenting med hvarandra att skaffa? Kände ni den döda?“

„Ja, förr, när jag ännu var ett litet barn, mins jag att moster vanligen kom till oss hvarje söndag, men sedan blef hon mycket ond en gång och kom aldrig igen.

„Hvarför det då“? — Det var lika kuriöst att leta bland resterna af detta gamla ensliga lif, som bland dessa gamla saker.

„Åh, jag mins det mycket väl, fastän jag var helt liten den tiden; det är många år sedan. Det gjorde ett så djupt intryck på mig att jag aldrig kunnat glömma det. En söndagseftermiddag satt moster i mormors stora gungstol. Det var redan skymt, men de gamla sutto alltid så en stund, innan ljusen tändes. Moster hostade och beklagade sig öfver att hon hade så gruffligt ondt i bröstet.

Mormor, som var god och snäll, hon kunde ej se någon plågas utan att försöka hjälpa, steg upp och sade, att hon skulle gå efter bröstdroppar. Hon tog droppflaskan ur skåpet och gaf moster en sked däraf och mamma stod och höll vattenglaset. Men knapt hade moster sväljt ned medicinen, så slog hon glaset ur mammas hand, skrek till, att vi ville förgifta henne och att hon höll på att dö.

„Vi blefvo alla förskräckligt rädda. I mörkret hade mormor tagit en orätt flaska och visste icke, hvad som var i den. Mamma sprang genast efter doktorn. Moster låg på soffan med slutna ögon och såg ut, som om hon skulle ge upp andan hvilken minut som helst.“ —

„När doktorn kom, tog han flaskan, lukade på innehållet och — började skratta.“

„Kamfertsliniment — min gumma lilla — ingenting farligt als, det är bara magstärkande; drick en kopp varm mjölk, så går allt obehag öfver, — sade han. — Jag mins ännu så tydligt hans ord, och huru han slog moster, som låg där och jämrade sig, helt skämtsamt på axeln, ty vi barn undrade, huru han vågade

tala så till moster, som vi alla voro så rädda för.“

„Efter den dagen kom hon aldrig mera till oss. Hon trodde verkligen att vi velat förgifta henne för att få ärfva. På doktorn var hon också ond, för det att han kunde skämta med en sådan sak och hon rådfrågade sedan aldrig mera någon doktor. Hon påstod, att det linimentet en gång skulle föra henne i grafven, ty hon blef aldrig riktigt bra efter det — trodde hon. Men det är nu redan aderton år sedan dess.“

Magistratsherren skrattade och gummorna fnissade, medan de beskäftigt ordnade den sista lådan.

Flickan stod helt allvarsam.

„Man skall icke skratta åt någon på dess döda mull“, — sade hon. — „Det var synd om moster, ty hon var så grufligt misstänksam att hon stötte alla människor ifrån sig och blef ensam och bitter. Vi skulle gärna kommit och sett om henne ibland, men det vågade vi inte, för hon trodde då att vi ville ärfva hennes pengar.“

Hon tystnade och såg sig förlägen omkring.

„Jaså — huru var det nu med psalmbo-
ken?“ — sade magistratsherren och begynte
leta bland några gamla böcker, som lågo på
en hylla. — „Kanske är det den här“?

Det var en stor gammaldags psalmbok med
stora knäppen och bunden i ett nött läderband.
Flickan slog upp pärmen. Riktigt — hela det
första bladet var fullskrifvet med en sirlig
gammaldags stil.

Hon såg glad ut.

„Den här fingo vi alltid se i, när vi som
barn gingo till morfar. — Hvad skall den
kosta“? — tillade hon litet blygt, i det hon
tummade om en tunn liten börs, som hon höll
i handen.

„Den har intet värde för boet; de här
några böckerna komma ändå icke att gå på
auktion, så tag den bara.“

Så glad hon blef! — „Tackar allra ödmju-
kast! Hvad mamma skall bli glad! Nu ha vi
då ett riktigt rart minne efter morfar, som
vi alla höllo så mycket af. Tackar allra öd-
mjukast!“ — — —

Hon neg ännu en gång i dörren. —

Alt var färdigt ordnadt. De båda gum-
morna gingo sin väg men stannade en lång
stund nere på gården, där de för ett talrikt
och i hög grad intresserat auditorium talade
om alla „gamla frökens“ besynnerliga göm-
ställen och besparingar. Magistratsherren tände
en ny cigarr, stängde dörren med en suck af
lättnad öfver att det obehagliga arbetet var slut
och stack nyckeln i säkert förvar i fickan.

I en gammal trädgård i Bretagne.

Det var en ovanligt het och torr sommar. Solen hade i veckotal legat bländande öfver den breda hvita landsvägen, som strök fram rak och jämn, här och där kantad af höga stela popplar, hvilka liknade nedfällda paraplyer. Vägen följdes troget af de famnshöga vallarna, som på båda sidor hägnade närgränsande fält och voro öfverväxta med torf och gräs, järnek och murgrön, som knep sig fast i hvarenda springa, samt mullbärsbuskar med hängande kvistar och stora svarta bär. Fälten, som skiftade i alla nyanser från grannaste grönt till mattaste gult och som till bakgrund hade Bretagnes kullar, öfver hvilka all-

tid hängde en genomskinlig lätt dimma, bjödo ögat en ständigt växlande belysning och nya färgharmonier.

Ungefär tjugu minuters väg från den lilla köpingen, där jag denna sommar slagit mig ned, afbröts på ena sidan om vägen den enformiga vallen af en solid, ett par eller kanske tre meter hög stenmur. Ofvanför densamma syntes stora höga plataner, som kastade en tät skugga, hvilken tyktes nästan svart i bredd med det bländande solljuset på muren. Innerst i denna skugga skymtade orediga konturer af ett tak. Att döma af träna och buskarna, som stodo betydligt högre än landsvägen, måste muren omsluta stora terrasser. En liten dörr i muren, som från vägen var den enda synliga ingången till huset, var alltid stängd.

Hvar gång jag gick förbi, sneglade jag åt den stängda porten och undrade, hvad som kunde finnas där innanför. På mina frågor till folk, som jag mött på vägen, hvem som rådde om stället, hade jag fått till svar, att där bodde monsieur och madame Lemercier, och så hade min sagesman fört fingret upp

till pannan, skakat på hufvudet och menat, att monsieur var icke riktig där.

Detta gamla tysta ställe intresserade mig, och en dag beslöt jag att ringa på under förväändning att höra efter rum. Människorna på denna trakt voro mycket enkla och vänliga och för resten vana vid artisterna, som öfversvämmade den lilla köpingen. Den hade till största delen kommit sig upp just genom dessa målare, som man öfveralt såg vandra omkring, klädda i bastanta skor, långa grå yllestrumpor och knäbyxor samt virkade ylle-mössor med en stor tofs midt uppe på hjässan. Målarinnorna kändes igen på sina stora fantastiska säfhattar och vida granna blusar, som de buro för värmens skull. Man generade sig icke här i denna lilla bondby, som låg långt från den vanliga turistvägen.

Men ibland kunde hit också komma akvarellerande engelskor, klädda i skrikande färger, eller korrekta parisare med elegant klädda damer. Dessa höllo till uppe i det stora trevånings hotellet, och stamkunderna — artisterna, — som stannade här både vinter och sommar,

voro föga belåtna med sådana besök. Nere på artistrestauranten hos Glouanec talades då med öfverlägset förakt om „les bourgeois“.

På restaurant Glouanec stod madame själf i sitt stora kök, klädd i folkets vanliga dräkt: den veckrika svarta kjolen med svarta sammetskanter, det stora förklädet, som gick ända ned till fällen, den styfstärkta kragen samt det hvita hucklet på hufvudet.

Här var all etikett bannlyst. Hit kommo artisterna direkt från arbetet, ibland som om de själfva blifvit uppdragna ur någon färgpyts. Här hånades „le bourgeois“, här knöts näfven åt intrigerna på årets „salon“, här glimmade revolutionen under askan, och mången gnista, som kanske skulle bli en eld någonstädes i världen, tändes här, ty här voro de unga och entusiastiska från alla delar af jorden i brokig blandning.

Köpingen lefde på artisterna, och innevånarena förstodo märkvärdigt bra fördelen af att hålla flyttfåglarna kvar. Man höll gärna tillgodo med hvilka extravaganta tilltag som hälst, blott de betaltes i klingande mynt. — — —

En dag, när jag som vanligt vandrade förbi trädgården på terrassen, beslöt jag som sagdt att ringa på under förevändning att söka rum. — Klockstängen var rostig, jag fick knappen i handen och klockan hade ett nervretande ljud.

Rigeln drogs ifrån någonstädes där uppe, efter hvad det tyktes, ty ingen människa syntes till, och jag steg upp för en stentrappa i muren till nedersta terrassen.

Här stod en gammal man i skjortärmarna, kraftfullt bygd med något af militär i hela utseendet, och höll en stor solstekt nacke och ett grått hufvud under en pump. Ett ögonblick stack han fram sitt eldröda drypande ansikte för att kalla tillbaka en stor brun och vit hynda, som skällande rusat fram, samt ropade glädtigt:

„Ditåt mademoiselle, — dit upp till vänster; där är min hustru, — jag själf kan inte komma nu!“

Så stack han igen hufvudet under pumpen och lät vattnet duscha öfver.

Följande anvisningen kom jag upp till

öfre terrassen. På stenmuren under platanerna, där skuggan var mörkast, så att gestalterna på afstånd framträdde endast helt otydligt, suto två barn i den bretagneska löjligt lill-gamla dräkten och tyktes stafva; man hörde deras enformigt halfsjungande högljudda röster, innan ännu figurerna kunde skönjas. Vid åsynen af en främmande stannade de tvärt båda på en gång, som om någon vridit på en osynlig tapp.

Ur skymningen under träden framkom nu en liten klen gestalt. Hon var så tunn, att man vid första ögonkastet var frestad tro att någon vindfläkt hade ruskat om grenarna där uppe och endast kommit skuggan att förändra plats.

Hon var klädd i en sliten mörk kjol, så kort att man såg en bit af benen, hvilka helt och hållet saknade vador och liksom tvänne pin-nar gingo rakt ned i ett par gamla gummi-galoscher. Det gråsprängda håret var i nack-ken hoptvinnadt till den möjligast tunna fläta; det som icke hade kunnat tvingas in i flätan, hängde fram i stripor. Det lilla magra ansik-

tet liknade ett torkadt äpple med otaliga skrynlor och veck; man skulle omöjligt af detsamma kunnat sluta till egarinnans ålder.

„Tamec och Fine, det är slut nu för i dag“, — vände hon sig till de båda barnen, — „men glöm ej att komma i morgon“, — ropade hon efter dem, när de rusade bort så att träskorna slog i marken med ett gällt klappande för hvarje steg.

„Barnen här växa upp som vildar“, — sade hon till mig med en sorgsen skakning på hufvudet, — „föräldrarna bry sig ej om att aga dem. Det få målarena nog erfara. Kasta barnen inte stenar efter dem på gatan och ha de inte munnen full af fula ord, så det är en skam, förutom alt annat ondt som de hitta på. Jag har alltid ett par, tre här hos mig och lär dem läsa, så göra de åtminstone intet ondt den stunden och kunna något, när de skola börja sin „catéchisme“. Men jag glömmer ju rakt bort att be mademoiselle sitta ned“.

Det visnade ansiktet hade fått ett vänligt uttryck, medan hon talade. Hon gick fram till stenvuren, som här på den öfversta ter-

rassen var så låg, att den kunde tjäna som bänk, lyfte upp fällen af sin kjol, torkade med den af muren och bjöd mig att taga plats.

„Ja“, — svarade hon något tvekande på min fråga, om hon hade rum att hyra, — „kanske att jag kan hyra ut ett eller par af rummen. Åh, ja“, — tillade hon med synbar stolthet, — „vi ha många rum, många rum, men de äro för tillfället ej riktigt i ordning. Nästa sommar ha vi troligen mycket stora reparationer, kanske till och med uppföra vi en flygelbyggnad. — Men var så god ändå och stig in, så skall jag visa rummen.“

Hon gick förut. Vid hvart steg kippade galoscherna med en liten smäll och läto de kantiga hämlarna framträda.

Aldrig hade jag sett något så murket och fallfärdigt som det inre af denna byggnad. Här voro stora, låga, svala rum, hvilka vid första anblicken tyktes nästan luxuöst inredda, men när fönsterluckorna öppnades, såg man att det var en förgången prakt altsamman. Öfverdragen på möblerna voro blekta och fläckiga; stora stycken hade fallit ur kranslisten på

chemineén; den förgyllda ramen på spegeln ofvanför var svartnad och glaset likasom öfverdraget af en ständig imma. Ur sidentäcket öfver den enorma sängen stack bomullen fram ur oräkneliga hål, och sängomhängena tyktes knapt mera hålla ihop. Nere vid golfvet kring panelen syntes en mängd råtthål, och några golfplankor gungade på ett misstänkligt vis, när vi stego på dem. Men där låg intet dam, hvarken på möbler eller golf, och några kollar i den bristfälliga chemineén tydde på att rummen voro bebodda.

Mitt ansikte förrådde säkert öfverraskning och tvekan, ty madame skyndade sig att vara den första, som kom fram med en anmärkning.

„Rummen äro stora och svala, — som Ni ser, — men litet bristfälliga, här och där behöfves reparation. Vi hyra inte gärna ut dem; det är så svårt att taga emot främlingar. Min man“, — här gick rösten öfver till en hviskning, — „har sina egendomliga idéer och vill ogärna dela våningen. Han skulle känna sig störd i sitt arbete. Min man är mycket lärd, — ser Ni, — han läser otroligt mycket och har ett helt bibliotek i sitt rum.“

Hon skyndade att föra mig ut i trädgården och visade mig omkring där.

Den var ovanligt vacker. De stora terrasserna och rabatterna, kantade med välklipt buxbom och murgrön, gånge den ett förnämligt tycke. Högst uppe längs södra trädgårdsmuren var den stora persikospaliern. Här sögo de halfmogna persikorna in solskenet dagen i ända, tills deras fina fjuniga hud började rodna och skifta i violett. Här fanns också en massa unga frukträn. Det var „la bonne Louise“, „la reine Anne“, „la merveilleuse“ och hvad de alla hette. Den gamla nämde deras namn med stolthet, nästan som om hon presenterat kära barnabarn. De stodo i långa rader med stöd under de grenar, som icke voro nog starka att bära frukten, hvilken lofvade att bli riklig i år. Här lågo också grönsakssängarna, långa, jämna och ordentliga, rensade och vattnade.

„Det är min man, som har uppsikten öfver trädgården“, — sade madame, i det hon knep bort ett vattenskott från ett ungt fruktträd. — „Jag bär väl ibland en kanna vatten eller par, men“, — här gjorde hon en axel-

ryckning för att visa, huru obetydligt hennes arbete i själfva värket var, — „det är han som leder det hela.“

Jag uttalade min förvåning öfver denne man, som både var en lärd och en utmärkt trädgårdsmästare, samt framkastade att jag förmodligen redan sett honom där borta vid pumpen.

Ja, det var verkligen fallet. Han hade jämt blodet åt hufvudet och hade uppfunnit detta utmärkta sätt att kurera sig. Ibland stod han hela dagen under pumpen.

„Ni kan aldrig tro, huru skickligt han tänker ut allting, mademoiselle. Han är en ovanlig man, ehuru han ibland förefaller främlingar litet originell och fåordig, men det kommer bara af att han tänker så mycket.“

På en framkastad anmärkning af mig, att en figurmålare skulle vara lycklig, om han kunde slå sig ned i denna stora präktiga trädgård, och att några figurer på dessa stora terrasser skulle „göra sig“ utmärkt mot himlen såsom bakgrund, svarade madame med en inbjudning att vara mycket välkommen. Med

synbar lättnad såg hon mig afstå från att vidare tala om rummen. Hon bad mig enträget vara som hemma hos mig i trädgården, — den var ju så stor att vi på intet vis skulle störa hvarandra — och vi skildes åt med det vänligaste „au revoir.“

Under flere veckors tid satt jag sedan i trädgården nästan hvar dag. I början tyktes de båda gamla rädsla att störa och syntes efter en vänlig hälsning icke vidare till. Men småningom blefvo vi bekanta. Den gamle herren slog sig först ned på en bänk långt ifrån och låtsade vara ifrigt sysselsatt med sin tidning, ehuru jag såg att han höll den upp och ned. Men en dag kom han fram och bjöd med en ridderlig bugning förstlingen från sin persikospalier, och så var bekantskapen gjord. En trädgårdsstol flyttades i skuggan af platanerna, och här satt han dag ut och dag in, förtjust öfver att få prata. när jag gaf mig tid därtill, men eljes satt han tyst rökande sin pipa och bladdrade i ett gammalt konversationslexikon.

Egentligen var det mest på en viss egen-

domlig fantasins flykt, man kunde märka att alt icke var som sig borde inom den gamle herrens hjärna. Han hade säkert förut läst ganska mycket och gjorde sig en otrolig möda att samla de spridda rester, som funnos kvar, och bringa dem i ordning. Eljes var han som ett barn, för hvilket man i oändlighet kan berätta samma sak om igen till ständigt lika stor förnöjelse. Hvad som isynnerhet intresserade honom, var björnarna i mitt fädernesland. Han trodde fullt och fast att de voro lika talrika som hundarna i den lilla köpingen, samt att de sprungo omkring lika lösa och lediga. En dag hade han till sin gränslösa förtjusning fått tag i en gammal karta, där han funnit mitt land — i närheten af Kaukasus — och visade med triumferande min denna splitternya geografiska upptäkt.

Ibland hände det att han tog sin middags-hvila när jag kom, och då kunde jag vara säker på att om en stund se ett eldrödt ansikte, infattadt af en hvit nattmössa, sticka fram ur det lilla vindskammarfönstret där uppe och göra en halsbrytande nickning, medan en ifrig röst ropade:

„Allons travailler, mademoiselle, — jag kommer på minuten“!

Han inbillade sig att arbetet omöjligt kunde gå, utan att han var på sin plats.

Han var ständigt mycket omsorgsfullt klädd i de mest klanderfritt hvita lärftssommarkläder. Det gråa håret var alltid litet fuktigt; troligen stod han en god del af eftermiddagen under pumpen.

Under sådana omständigheter var det inte godt att veta, när den gamle herren egentligen arbetade i trädgården; studierna såg jag inskränkte sig till konversationslexikonet.

Madame var dagen om i värksamhet. Hon bar otaliga kannor vatten, den smala figuren böjdes nästan som en vidja under den tunga bördan. Hon ansade fruktträna, och ibland låg hon timtals framstupa öfver någon trädgårdsrabatt, från hvilken hon rensade ogräs. Vanligen smög hon sig någon bakväg och gömde sig så mycket som möjligt bland buskarna, så att hon icke skulle synas, men ibland, när det blef altför påtagligt, kunde hon komma fram till mig och småleende säga:

„Jag roar mig någon gång med att städa i trädgården, det gör godt att räta på sig så att kroppen ej får styfna bort af stillasittande, och monsieur kan ibland behöfva ett handtag eller par, med hvad han ej själf hinner“.

— „Skall du inte gå och söka ut en persika eller ett fikon åt mademoiselle, du vet ju bäst, hvar de mognaste finnas, du som har trädgården om hand.“

När monsieur gått, sade hon halfhögt:

„Han är så ifrig med sin läsning att han glömmar alt annat.“

Och med en skakning på hufvudet:

„Det är inte bra att läsa så mycket, monsieurs hufvud blir ibland så tungt däraf — mycket tungt.“

Hon kastade en ängslig blick på mig.

„Har Ni inte märkt det ibland, mademoiselle, han talar då litet osammanhängande? Det kommer af hans myckna studerande, det är inte bra — inte bra.“

Jag medgaf att altför ifriga studier kunde ha skadliga följder.

„Kanske sitter han också altför mycket

hemma. Men när han i allmänhet har blodet uppåt hufvudet, öfverfalles han lätt af svindel, och därför är jag rädd att låta honom gå ut ensam. Och en husmor har inte ofta tid att vara borta, — ser Ni.“

Hon intresserade mig denna gamla modiga kvinna, som lifvet farit så illa med, och som var så skrumpen och illa klädd. Också när hon log, låg där på botten likasom en ljus-skygg tårfylld hemlighet, som hon ängsligt gömde på.

Numera kom hon hvarje dag och pratade en stund, medan modellen hvilade. Sittande på husets tröskel och ständigt sysselsatt, talade hon endast halfhögt för att ej störa monsieur i hans studier. En blick i smyg öfvertygade mig om att monsieur vanligen sof med hufvudet nedböjdt öfver sitt konversationslexikon.

Det såg ut, som om denna halftimme af hvila skulle varit en riktig högtidsstund för den trötta utarbetade varelsen. Kanske var det för att någon gång få tala ut och lätta sitt hjärta, som hon så gästfritt för mig öppnat den port, hvilken eljes var stängd för innevå-

narena i den lilla staden; främlingen skulle ju åter resa bort, och därför kunde hennes blickar icke sära så som de, hvilka obarmhärtigt granskande år efter år späjade efter den gamla kvinnans hemlighet. Medan vi talade, höllo hennes magra knotiga fingrar väl alltid ett arbete, men vanligtvis voro dessa arbeten af något sällsamt slag och aldrig såg jag något af dem färdigt. Än var det gamla gulnade spetsar, som skulle lagas, än ett gammalt siden-täcke, hvars murkna kvarlevor knappast tålte röras vid, än någon kanna eller något fat, som skulle gnidas rent från rost- och fuktfläckar. Småningom hade alla dessa murknade rester från ett förgånget välstånd passerat revy för mig, medan madame med sin tunna låga röst glädtigt talade om det ensamma lif hon och mannen förde i det gamla huset, där hon var född, där de voro så vana att lefva och så „bien à leur aise,“ — om utsikterna för frukt-skörden, om deras enda dotter, som var gift i Paris, och slutligen alltid några ord om mon-sieurs utmärkta egenskaper. — — — — —

Efter den ovanligt torra och heta tid vi haft, sjönk barometern plötsligt och det blef regn, under en hel vecka tätt jämt regn utan uppehåll. Allting dröp af fukt och dimma; på hvarje trägren och kvist hängde stora tunga droppar, som alltid efter en bestämd mellantid föllo ned med ett entonigt dämpadt ljud. All målning i trädgården måste naturligtvis inställas.

Nere på hotel Glouanec sjönk sinnesstämningen i kapp med barometern. Den första och andra dagen njöt man.

„Hvilket härligt regn,“ — sade den ena efter den andra som trädde in, hängde upp sin drypande kappa framför spiseln i det stora köket och torkade af sina nersmorda skor. Väntan var så uppfriskande efter all torka, solhetta och dam.

Den tredje och fjärde dagen började man redan längta efter att måla ute. När ännu en femte och sjätte regnvädersdag kom, var stämningen dystert, och några målare, som försökt sig på regnvädersstudier, gingo omkring hesa och förkylda med stora ylle dukar virade kring halsen.

En dag, när jag som vanligt kom ned till

frukosten, bar värdinnan själf fram min stora rykande spillkum med „café au lait.“

„Har ni hört, mademoiselle, att det skall bli utmätning hos Lemerciers?“

På mitt förvånade utrop svarade hon med en bekymmersam skakning på hufvudet:

„Ja, ja, det står illa till däruppe, det har Ni nog märkt, som varit så mycket där. Alt sedan monsieur blef sjuk för flere år tillbaka, har det gått beständigt nedåt, — nedåt —. Förut var det en fin liten egendom, men nu har Ni själf sett, huru förfallet alt är. Den egdes egentligen af madame, hon hör till Bretagnes gamla familjer och gifte sig emot familjens önskan, af kärlek naturligtvis, — men ser Ni, man lefver inte af bara kärlek.“ — Bretagneskan fäste sin kloka lugna blick på mig. — „Det är synd om madame Lemercier, hon arbetar som en träl för att hålla ihop det hela; från morgon till afton gnor hon på, men det går ändå inte. Skulderna bara växa, när räntorna bli att stå inne år efter år. Hon är en duktig kvinna, och hjälpsam är hon också med det lilla hon har. Ensam skulle hon nog

alltid slå sig ut, men nu är hon som bunden till händer och fötter med mannen, som måste vaktas och skötas liksom ett litet barn. Men honom vill hon inte lämna ifrån sig.“

„Ibland förstår man rakt inte, huru de kunna lefva; utan trädgården skulle de också svälta ihjäl. Alt hvad hon kan skrapa ihop, använder hon för mannens räkning; har Ni inte sett, huru fin och snygg han alltid är. Själf har hon knapt en trasa på kroppen och kan aldrig visa sig bland folk. Hon säger, att hon inte har tid.“

„Min man och jag ha ofta sagt till henne: Madame Lemercier, — ha vi sagt, — kom hit ned någon söndagseftermiddag och drick ett glas frisk cider med oss och tag monsieur med! Men hon har aldrig kommit.“

„Vi tycka alla synd om henne och anse, att hon skulle ha det så mycket bättre att sälja det gamla rucklet till hus och betala skulderna, — trädgården är ypperlig och huset skulle nog få köpare för dess skull. Sedan kunde de flytta till Paris till dottern. Men det vill madame inte höra talas om, för då sätta de man-

nen på en inrättning, och det skulle hon inte kunna bära“.

„Han är inte galen“, — säger hon, — fastän det kan då hvarje barn se att han inte är riktig; flere gånger, när han varit svår, har han hotat henne med knifven. — Hans hufvud är bara litet svagt, — säger hon, — och det kommer af hans myckna läsande. — Staccare, hon kunde alt behöfva hvila, hon!“ —
— — — — —

Här blef värdinnan bortkallad. Jag slutade min frukost, men den smakade icke längre bra. Jag erfor en gnagande känsla, nästan som om jag på något vis varit orsaken till de gamlas olycka.

Följande vackra solskensdag slutade jag taflan i trädgården. Alt var så ungt och friskt efter regnet. Alla buskar, spalierer och rabatter hade nu ett helt annat utseende än efter madames „par kannor vatten“. Hela trädgården doftade af våt fet mylla. Efter detta regn kunde man motse en utmärkt fruktskörd.

Madame gick omkring ännu ett litet grand tunnare och magrare än vanligt, tyckte jag,

och band upp grenar och kvistar, som regnet slagit ned, samt ansade sängarna, där salladen i långa jämna rader stack upp sina granngröna knippen och kålen band ihop sina tjocka hufvuden.

„Jag får lof att taga några tag“, — sade hon vänligt nickande och som vanligt halfhögt för att ej väcka mannen, som slumrat in på sin stol.

„Monsieur är så fördjupad i sin läsning, att han ej hinner tänka på något annat i dag. Men trädgården väntar ej.“

Jag tyckte att det kommit ännu en fåra till i det skrumpna ansiktet och ett spändt drag, som om hon varit beredd på en förtviflad kamp till det sista.

När solen brände som hetast på eftermiddagen, kom hon och slog sig ned ett ögonblick i skuggan för att pusta ut. Galoscherna kippade mera än vanligt vid de trötta fjäten. Modellen hade just gått bort. Jag satte in de sista penseldragen i taflan, och vi kommo i ifrigt samspråk om konst.

„Nej, men jag skall väl inte sitta så här

lat. Jag har ett arbete, som nödvändigt måste göras i dag, och man kan mycket bra arbeta och prata på en gång.“

Inom ett ögonblick var hon tillbaka med ett väl omlindadt tungt paket i handen. Hon tog varsamt af det ena omslaget efter det andra, tills slutligen ett halft dussin stora tunga silfvergafflar med ett massift klingande föll ned i hennes knä. Det var helt visst den sista trumfen hon hade på hand; dem hade jag ännu icke sett. Hon började ifrigt gnida dem med en yllelapp, ehuru Gud skall veta att de voro så blanka de någonsin kunde bli.

„Vi vänta kanske redan i morgon min dotter och måg hit från Paris, och då måste jag ha bords-silfret litet putsadt,“ — sade hon likasom förklarande och gned på af alla krafter. — — —

När jag tagit afsked och vandrade hem, stodo monsieur och madame högst uppe på terrassen invid muren. Monsieur svängde sin stora halmhatt och ropade glädtigt:

„Nästa sommar kommer Ni igen, mademoiselle, — då ha vi reparerat hela huset, och då bor Ni här!“

Bakom honom stack madame fram sitt lilla skrumpna ansigte och nickade leende och belåtet, som om hon lyckats bevara en stor, stor hemlighet.

Jag har aldrig senare hört något af de båda gamla. De stå för mitt minne såsom de hastigt förbiskymtande gestalter, hvilka man ser på resor, och hos hvilka man i förbifarten söker uppfatta några af de skuggor och dagrar, lifvet så rikt och mångskiftande sprider öfver alt det som lefver.

